

**FEIZ
HA
BREIZ**

GWENGOLO 1924

Le premier devoir envers notre race c'est d'en être. Puisqu'il paraît que nous sommes bretons, trouvons le temps de l'apprendre et, le sachant bien, ayons assez de cœur pour conformer notre vie à cette conviction, et d'elles-mêmes, presque toutes choses se porteront mieux parmi nous.

LIBRAIRIE LE GOAZIOU

—: QUIMPER —

LEOR NEVES

an Oseren hag ar Gousperou

E LATIN HAG E BREZONEG

Gret gant an Aotrou UGUEN, Chaloni a Enor, Rener Kloerdi-Bihan Pont-Kroas

NOUVEAU PAROISSIEN LATIN-BRETON

de plus de 900 pages mesurant 150 sur 85

Le plus complet et le seul absolument à jour

Le « LEOR NEVES » a été tiré sur deux papiers différents qu'on peut se procurer en plusieurs reliures.

ÉDITIONS

	sur papier fort Epais. 34 m/m	sur papier fin Epais. 20 m/m
Reliure 62 Percaline, coins arrondis, tranche rouge.....	9 f. » »	12 f. » »
Reliure 63 tranche dorée.....	11 f. » »	15 f. » »
Reliure 66 tranche dorée sur rouge et ornement doré.....	11 f. 50	16 f. » »

Il existe aussi des reliures de luxe (23 et 30 fr.), pour cadeaux de première communion et de mariage.

Pour recevoir par poste le « LEOR NEVES », il suffit d'envoyer un mandat-poste à M. LE GOAZIOU, libraire à Quimper, en ajoutant au prix de l'édition choisie le montant du port, 0 fr. 90.

Ti koz L'OLLIEROU

L'HOSTIS & JORDE

SUCESSEURS

18, 27, Rue Louis-Pasteur

—: BREST —

R. C. 1442

Atelier de Carrosserie Mécanique
Sellerie & Peinture

R. C. Brest 2529 — Tél. 25

MAISON

Frédéric Laurent

23, 25, 27, rue de La Tour d'Auvergne - LANDERNEAU

MME VVE LAURENT

successeur

Spécialité de Voitures
légères caoutchoutées

Road-Carts et Trotteuses

Charrettes anglaises
Gardens

ROUES CAOUTCHOUTÉES
tous systèmes

Pa ho pezo eun dra bennak da brena, dalc'hit sonj eo en hon ti e kavoc'h ato ar muia da joaz hag an dessiniou nevesa e mou-chouerou ha tavancherou brodet

Seiz, mezer, ha danvez a hep seurt.

Dioc'h ar galite an ti-man a werz gwelloc'h-marc'had eget neus forz pehini all.

Eun eskompt a ugent real dre gant a vez roet e marc'hadourez ha dek dre gant d'ar familhou niverus.

Goulennit,... ha goulennit start

ar Bock Lambé

ROUE AR BOCKOU

ar iac'husa eus an holl evachou
hag ar muia gourc'hemennet.

AU TIGRE ROYAL

FOURRURES et PELLETERIES

37 — Rue de Siam — 37

- BREST - R. C. 38

Grand choix de Fourrures
de toutes provenances

TRANSFORMATIONS
:: REPARATIONS ::

:- PRIX MODÉRÉS :-

Prena a reer es-kriz, krec'hin lern,
kaerelled-bras, gozed, lapined,
pudasked, hag all...;
ha paet e vezont prizioù mal.

Breiziz, lennit :

La Langue Bretonne en 40
leçons par F. Vallée, 6e édi-
tion, imprimerie Saint-Guil-
laume, Saint-Brieuc, et chez
tous les libraires de la Bre-
tagne.
Prix, franco... 3,50

Notennou diwar-benn Istor
ha Sevenadur ar Gelted
koz (Notes sur l'Histoire et
la Civilisation celtique) par
Meven Mordiern et Ab-
herve : 7 volumes avec lexi-
ques, notes, cartes, etc. Chez
R. Le Roux, Saint-Hélyor,
Pordic, (Côtes-du-Nord).
Prix, franco... 2,15

Marc'hekadenn Atepomaros
tennet eus Skella Sego
brani, chez R. Le Roux, Por-
dic.
Prix, franco... 1 fr.

= GRAINES DE SEMENCE =

Téléph. 32 Landerneau
C. C. postal Nantes 5187

F. HILY

Télégr. Hily-Landerneau
R. C. Brest 1377

16, Quai de Leon — 1 et 3, rue du Commerce
LANDERNEAU

GUIPAVAS PLOUGASTEL-DAOULAS

Concessionnaire de la marque ci-contre

Exigez-la sur toutes graines
vendues en paquets et prin-
cipalement sur betterave,
carotte blanche, rouge,
jaune, Rutabaga, etc. etc.

Klenved ar c'henou hag an dent

L. JÉZÉQUEL

Chirurgien-Dentiste

Diplomet eus Skol-Vedisinerez Paris

A denn an dent hep poan, hag a laka dent war aour,
ha caoutchouc, hervez ar skoueriou diveza

An appareillou a vez gwarantiset

RESEO A RA :

B h Lun, e **LESNEVEN**, Hôtel Leroux, eus a 10 h. da 4 h.
Beb Sadorn, e **BRASPARTS**, ti Kerguelen, eus a 8 h. da 11 h.
— e **LOPERHET**, euz a 11 da 12 h.
— er **FAOU**, euz a 2 h da 5 h.
Beb Sul ha beb Iaou, **AR ROCH**, epad an dervez.
An Aotrou Jézéquel a gomz brezoneg.

Téléph. Brest 0-16
La Roche 7

GRAINES

Potagères, Fourragères & de Fleurs

A. HUON

L. AUDREN

Successeur

13, Rue de Siam, 13

BREST

Adresse Télégraphique : AUDREN-GRAINES-BREST

TÉLÉPHONE 5-35 R. C. 53

ARTICLES DE PÊCHE

ET

CORDAGES

AR MEUBL

ar re vraoa,
ar re grenva,
hag ar re gwella marc'had,
a vez kavet e ti

VICAIRE-LEVEC

Marc'hadour meubl

105, rue Jean-Jaurès

(ar ru Baris gwechall) **BREST**

Dionallit mat : n° 103 a lavaran, ha neket eun
ti all eo ! R. C. 6975

Meubl acajou, kraon, ha dero
eus a bep seurt.

Stal vras evit ar meubl e giz Breiz

Gweleou houarn ha kouevr

Gloan, matarasennou, plunv, pal-
lennou, sklennou, etc.

Meubl kerez, gwarnisset, great a-ratoz
evit an dud diwar ar meaz.

Ulminucine Moreul

Eul louzou anavezet-kaer dre ar vro, hep beza implijet awalc'h c'hoaz evit ar vad a ra ! an **ULMINUCINE MOREUL**, an hini eo.

Petra eo 'ta an **Ulminucine**-se ker brudet ? An **Ulminucine** a zo eul louzou graet gant *iodé* ha *phosphates*. An *iodé* a zo evit yac'haat ar goad, evit ober goad nevez ; ar *phosphates* a zo evit krenvaat.

Gouvezet e deus an Doktor MOREUL kavout ha meska daou danvez nerzus meurbet ; an « *iod* » hag ar « *fosfor* » da ober eul louzaouen dispar evit paraa ar glanvourien hep dale.

An **Ulminucine** e c'heller ober ganti mat-tre, e lec'h an eol-moru, ar sirop portal, ar sirop « raifort *iodé* » ha « *iodé ferré* » ;

An holl louzeier gwechall-se, a zo eiz pe zek kwech sem-ploc'h eget an **Ulminucine**. Houman a gaver enni pemp santigram « *iodé organique* » dre loiad souben hag er re-all ne gaver tamm ebet, pe ken nebeut a tra, hag en unan nemet daou zantigram.

Peseurt klenvejou a vez paret gant an **Ulminucine** ? Da genta, an *doken*. — An *doken* zo hano holl klenvejou ar vugaligou, sempladurez, liou fall, kresk re vuhan, gwerbl er c'houzoug, ha divezatoc'h klenvejou an eskern, an droug skevent, an izili kamm.

Ha ma 'z eo an **Ulminucine** eul louzou hep e bar evit ar vugale, kerkoulz all eo evit ar plac'h yaouank oc'h ober he c'hresk hag ar vaouez arru an oad a zaou-ugent bloaz Diouall a ra ivez diouz ar berr-alan, al langis, ar boan-bouzellou, hag an droug-dargreiz.

Ar SIROP CELTIQUE

Klanvourien dalc'het gant ar paz, kemerit **SIROP CELTIQUE** an AOTROU MOREUL, apotiker bras e Landerne

Eleveurs,

N'employez que les produits vétérinaires du Docteur MOREUL, qui sont les plus efficaces, les plus estimés et les plus connus.

Feiz ha Breiz

HA KROAZ AR VRETONED

KELAOUENN VIZIEK GANT SKEUDENNOU

Relijion — Istor Breiz — Marvailhou — Gwerziou
ha Soniou — Buhez ar Vro

REDACTION

J.-M. PERROT, Plouguerneau (F¹⁹) | Y. LE MOAL, Coadout, p' Guingamp

ADMINISTRATION
du **FEIZ HA BREIZ** :
FR. GEORGELIN,
Brest — 4, rue du Château — Brest
c/c 44-40 RENNES

ADMINISTRATION
du *Bleun-Brug* et de l'*Emgleo Sant Ildud*
YV. DREZEN,
BREIST — 4, rue du Château — BREST
c/c 3041 RENNES

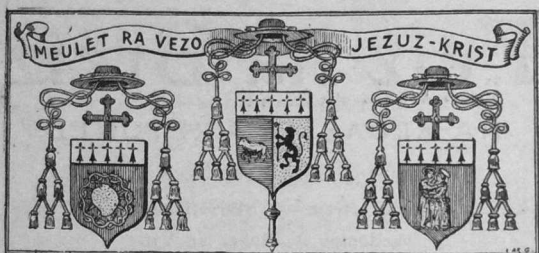
ABONNEMENTS INDIVIDUELS
• FEIZ HA BREIZ • et • KORN-BOUD •
Bretagne 8 f. l'an
France 9 f. l'an
Etranger 10 f. l'an
Abonnements collectifs
Feiz ha Breiz (seu)
(à partir de 5 exempl.) 5 f. l'an

PUBLICITE
Toutes les insertions sont faites
à l'année
Une page entière 300 fr.
Une demi-page 175 fr.
Un quart de page 100 fr.

TAOLENN AR MIZ. — XIVe Congrès du Bleun-Brug. — Bleun-Brug Kemper. — Gwerz-lid hannelou Breiz, A. DE CARNÉ. — D'hor Breudeur Trémor, J. L'HELGOUALC'H. — Katolik ha Breizad bepred ! F.-M. GEORGET. — Prezegenn graet e Lourd, A. THOMAS. — Kerouzere, G. P. — Ar vran hag al louarn, COMBEAU. — Labourlou wardo an ti, TINTIN ANNA. — Buhez Jenovefa a Vraban. — Eur c'hlenved spegus, PER LAURANZ. — Keleier ar miz. — Leoriou nevez.

SULIOU HA GOUELIOU AR MIZ

- 7 a viz Gwengolo. — XIIIe sul goude ar Pantekost. An ofereñn p. 489 e levr an A. Uguen. Gousperou kenta gouel Gwivelez ar Werc'hez p. 740.
- 8 a viz Gwengolo. — Gwivelez ar Werc'hez, gouel devo-sion. An ofis p. 740.
- 14 a viz Gwengolo. — XIVe sul goude ar Pantekost, Gouel ar groaz adkavet. An ofis p. 684.
- 21 a viz Gwengolo. — XVe sul goude ar Pantekost. Sant Vaze, abostol, p. 751.
- 28 a viz Gwengolo. — XVIe sul goude ar Pantekost. An ofereñn p. 500. Gousperou kenta Sant Mikael Arc'hel, p. 752.

XIVe CONGRÈS DU BLEUN-BRUG

(10-11 Septembre 1924)

Au cours de la grande Semaine Celtique qui se tiendra à Quimper, du 6 au 14 septembre prochain, aura lieu, le XIVe Congrès du « Bleun-Brug », les 10 et 11, sous la haute-présidence de S. G. Mgr Duparc, Evêque de Quimper et de Léon.

MERCREDI 10 SEPTEMBRE

Messe à *Ty-Mamm-Doue*, pour le repos des âmes des membres défunts du « Bleun-Brug. »

9 heures. Discours d'ouverture du XIVe Congrès du « Bleun-Brug », par le docteur L. Dujardin, président de l'Association.

9 h. 45. *L'Union des Eglises chrétiennes dans les divers pays celtiques*, par le R. P. G.-M. Trébaol, O. M. I.

10 h. 30. *Le Costume Breton*, par M. Sébastien Viol, de Kerfeunteun.

11 h. 15. *Le Réveil du sentiment breton en Haute et en Basse-Bretagne*, par M. Havard, aumônier à Saint-Malo.

12 heures. déjeuner en commun.

14 heures. *La Langue bretonne au foyer et dans la vie publique*, par M. Yves Le Moal, secrétaire du « Bleun-Brug ».

14 h. 45. *La Langue bretonne à l'église et à l'école*, par M. le chanoine Uguen, supérieur du Petit Séminaire de Pont-Croix.

15 h. 30. *De l'attachement inviolable des Bretons du pays nantais à leur langue maternelle*, par M. J.-M. Le Berre, président des Bretons bretonnants de la ville de Nantes.

16 h. 15. *Les Bretons émigrés résisteront-ils toujours aux infiltrations étrangères ?* par le docteur Perquis, président de la Fédération bretonne de Touraine.

19 heures. Dîner en commun.

20 heures. Représentation bretonne par les troupes de Bignan et de Belz réunies sous la direction de l'auteur, M. Le Bayon, chevalier de la Légion d'honneur.

1° *FOSFATINN, AR VATEZ FIN* ;

2° *NOLUEN*, drame sacré, extrait de la légende de Sainte Noyale.

Dans les entr'actes, audition de chants bretons exécutés par la Chorale de Quimper, sous la direction de M. Cadiou.

JEUDI 11 SEPTEMBRE

7 heures. Messe de communion dans l'église de Locmaria.

9 h. 15. Messe à la Cathédrale, allocution bretonne de M. le chanoine Orvoën, curé-archiprêtre de Saint-Corentin.

10 heures. Concours de lecture, de chant, de déclamation et d'éloquence.

14 heures. *D'hor breudeur tremor*, par le R. P. J. L'Hélgoualc'h; distribution de bouquets de bruyère.

I. *Commémoration du millénaire* de l'exode des reliques des Saints bretons et de la délivrance de la Bretagne, par la représentation de *Yann Landevennec*, drame en 4 actes, tiré de l'Histoire de Bretagne, par M. le chanoine Cornou.

II. *Eun eured e bro Wened*, paroles de M. Maréchal, musique de M. Le Dantec, par la chorale de Saint-Jean-Brévelay, dirigée par M. Buléon.

III. *An hini goz o vont da denna he follred*, saynète de M. Le Moal, par la troupe de Guilligomarc'h, dirigée par M. Breton.

Les chorales et les solistes couronnés se feront entendre pendant les entr'actes.

17 heures. Proclamation des lauréats des divers concours. Exécution des hymnes nationaux des pays celtiques (*Bro goz ma zadou, Gwir Vretoned, Dale'h sonj*), sur la place Saint-Corentin.

17 h. 15. Bénédiction du T. S. Sacrement à la Cathédrale.

20 heures. Représentation bretonne par les troupes de Bignan et de Belz réunies sous la direction de l'auteur, M. Le Bayon, chevalier de la Légion d'honneur : *KADO, roue ar mor*.

Les directeurs de chorales sont priés de faire connaître avant le 8 septembre, dernier délai, à Mlle de Kermnguy, Cléder, secrétaire du Comité de musique, les morceaux imposés et livres qu'ils doivent faire exécuter au concours du « Bleun-Brug. »

N. B. — Les *Kanaouennou ar B.-B.* imposées aux chorales sont en vente: 4, rue du Château, Brest. S'adresser à M. Y. DRÉZEN, administrateur de l'E. S. I. Prix: 5 francs l'exemplaire.

— Les séances d'études, les concours et les séances artistiques auront lieu au Lykès.

Pour tout ce qui concerne le logement, les repas et les cartes d'entrée aux séances artistiques, prière de s'adresser à M. l'abbé Le Saout, vicaire à Kerfeunteun.

ER BLEUN-BRUG, E KEMPER

500 kaner; — 5 pez-c'hoari; — Kanaouennou gant gwellan kanerien Breiz; — Peziou-c'hoari gant gwellan c'hoarierien Breiz, — setu petra a vo gwelet!

Bleun-Brug KEMPER

Bretoned yaouank kristen, — c'houi hag a zo eün a galon ha lemm a spered hag a lenn, bep miz, e Feiz ha Breiz, ar c'helen-nadureziou aozet diouz ho toare gant ho preudeur hena, — bezit niverusa ma c'helloc'h, e Bleun-Brug Kemper d'an 10 ha d'an 11 a viz gwengolo a zeu; eno eo e tleit beza en deiziou-ze.

En em gavit a-benn studiadedou ar merc'her ha kemerit perz, mar gellit, e kenstrivadegou ar yaou. C'houi eo a raio ar Vro da zont; deuit eta da zeski, gant ar brezegeerien helal-

var a vezo eno, an doareou gwella da gemeret evit he lakat da veza brezonekoc'h ha kristenoc'h c'hoaz, en hoc'h amzer, eget n'eo bet betek-hen.

Studiadedou ar merc'her, kenstrivadegou ar yaou koulz ha peziou-c'hoari ar merc'her hag ar yaou, a vezo graet holl el Lykès, da lavaret eo e brasa ti-skol a zo e Kemper.

E Sant Charlez, — ti-skol Kerfeunteun, — harp el Lykès, e kavoc'h:

Ar gwele evit.....	4 real.
Lein, etre 7 hag 8 eur.....	4 real.
Merenn, da greisteiz.....	16 real.
Koan, da 6 h. 1/2.....	16 real.

Evit dere'hel plas, skriva da:

M. l'abbé Saout, vicaire de Kerfeunteun, par Quimper.

Ha goude ma ne skrivfec'h ket a-raok en em gaout, e kavoc'h kartennou, evit gellout preja e Sant Charlez, da brena el Lykès, epad daou zervez ar Bleun-Brug: 16 real ar gartenn; kartenn merenn a vo ranket da brena a-raok 9 eur 1/2 ha kartenn koan a-raok 2 eur 1/2.

Ar re a zigasfe ganto peadra da zibri a c'hello preja el Lykès hag a gavo eno gweleou, evit netra, da dremen an noz; o marc'h-houarn, ma teufent warno, a vo kavet lojeiz d'ezo eno ivez, en eur c'horn pe gorn.

An holl, gwazed ha merc'hed, tud koz, tud yaouank ha

bugale a dle poania da anaout petra glask ober ar *Bleun-Brug* ; met d'ar bôtred yaouank eo d'hen ober ar muia ; ma n'en em stagont ket breman ouz o bro, pegoulz e raint ? Ha penaoz ec'h en em stagint outi ma n'hen anavezont ket ha penaoz ec'h anavezint anezi me ne 'z eont ket d'he gwelet p'en em ziskouez, en he c'haer, evel m'her gra er *Bleun-Brug* ?

GWERZ-LID BANNIELOU BREIZ⁽¹⁾

Var don : *Gwir Vretoned.*

I

Banniel hor mamm, banniel herminiget,
Enor d'it, arouez vinniget !
Tridal a ra hor c'halonou ennomp,
Gand ar blijadur, pa welomp
Bannielou all, hag holl eus a Vreiz,
M'emout o skedi dispar en o c'hreiz.

II

Te a zo gwenn, evel al lili glan
Re all, melen evel bleun lann,
War ar re ma e weler eul liou glas
Henvel ouz hini ar mor bras ;
War ar re ze, ruz tan, ni a wel
Gwad ar vugale kouezet er brez.

III

Ha te, Breizad, va breur muia karet,
En ho skeudennou alaouret,
Klevet a rez o kana mouez an nenv,
Eur vouez bep eil dro flour ha krenv ;
Klevet a rez, a dreuz d'an avel,
Spered meur ar vro, spered divarvel.

IV

Evel eun eal mirer, o tiwall Breiz,
Derc'hel a ra, ganti, he feiz,
He c'harantez, he frankiz, he menoz,
He douar, kavel hon tadou koz ;
Hol levez hag hon holl vadou,
Ar banniel o c'huz dindan e blegou.

A. DE CARNE,
Barz an Arvor.

(1) Ar c'han-man a vo kanet e Kemper d'ar 7 a viz gwengolo, deiz Gouel bannielou Breiz.

D'hor Breudeur Tremor

J.-L. MAYET.

D'ho sa - lu - di, breu - deur ka - ret Breiz a zi -
hun, Breiz a zi - red, Tud a vor ha tud a ve -
nez Ho ti - am - broug, gant le - ve - nez

I

D'ho saludi, breudeur karet,
Breiz a zihun, Breiz a zired,
Tud a vor ha tud a venez
Ho tiambroug, gant levez.

II

Dont a rit euz an Iwerzon,
Euz a Gembre, bro ar Snowdon,
Eus Kerne-veur hag eus ar Skoz,
Eus holl vroiou ar Gelted koz.

III

Dont a rit da welet hor Breiz,
Kelc'het gant mor, koad en he c'hreiz,
Ha Breiz holl, war ribl an Odet,
D'ho tigemer, a zo bodet.

IV

Aman gwechall, gant ho Tadou,
Eo bet merket doun o roudou,
Hag a bep tu d'eoc'h pa zellit
O bugale eo a welit.

V

Ennomp e verv ar memes gwad,
Troec'het omp bet er memes koad,
Ha komz a reomp ar memes yez
Fichet gant bleun ar varzoniez.

VI

War daou damm hor c'hleze houarn
Unanomp hirio hon daouarn
Ha meulomp kalon ouz kalon
Breiz, Kembre, Skoz hag Iwerzon.

J. L'Helgoualc'h.

Katolik ha Breizad bepred!

*Nep n'eman ket ganen
a zo a enep d'in.*

(MATH. XIII. 30).

Poania da adsevel Breiz en he renk a vro evel gwechall, en eur c'houlenn dalc'hmat ar gwir eviti da zeski he yez en he skoliou, ha da veza mestrez en he zi, hag embann goudeze a-bouez penn n'en em emmeller ket eus ar Feiz a zo klask derc'hel, en e zav, unan eus ar c'horfou maro balzamet-ze a gaver en Ejipt. Petra eo eur c'horf heb an ene? Petra c'hell dont eur vroad da veza heb ar Feiz? n'hon eus nemet sellet en dro d'eomp evit her gouzout.

P'en doa Michel-Ange peurachuet skeudenn Voysez, e leverer e oa kement a estlamm hag a lorc'h ennan eus e daol-micher ma c'harmas d'ezi: « Komz 'ta, breman ! » Mudez e chomas!

Met pa fellas d'an Aotrou Doue kroui an den, e kemeras eun tammig pri hag e c'houezas warnezan eur c'houez a vuhez! »

Buhez ar c'horf eo an ene hag an ene eo c'houez Doue! Buhez eur vroad koulz hag hini ar bed-holl, eo ivez c'houez Doue, anaoudegez Doue a zo « derou ha divez » pep tra nemet c'hoant a vefe d'he distrei d'ar c'hantvejou kent Hor Zalver.

An den ne c'hell ket beza den a feiz en e di hag en iliz ha den hep feiz er mêz eus al lec'hiou-ze!

War hon holl oberiou e vezimp barnet gant Doue ha nann hepken war eun darn anezo! kredi e c'hell an den poania da adsevel e vro, heb ober hano a Zoue, hag hen embann, a zo klask skigna eur warc'hadourez gallo-boch ha ne dle ket beza gouzanvet e Breiz.

An neb a zo ganet e Breiz ne c'hell ket nac'h e vroad-lez e nep lec'h; hen an zav a rank dre ma 'z a; anez n'eo nemed eun nac'her e vro!

An neb a zo badezet ne c'hell ket nac'h e vadiziant ken nebeut e nep lec'h; hen an zav a rank dre ma 'z a; anez n'eo nemed eun nac'her e feiz.

Evelse eo e tleer kerzet pa ne vez ket a c'hoant da zihentcha. Kanomp dalc'hmat a bouez penn dre bevar c'horn Breiz :

Ar Brezoneg hag ar Feiz
A zo breur ha c'hoar e Breiz.

« Arabad eo eta d'an den ranna ar pezh a zo bet skoulmet gant Doue » (Math. XIX. 6).

F. M. GEORGET, O. M. I.,
Canada.

Prezegenn graet e Lourd gant an A. THOMAS, person Plouian evit kimiada diouz an Itron Varia

Va Breudeur ker, ...

Daoust ha ne gavit ket blaz ar c'houero gant ar gomz-man: kenavezo?

Bep tro ma renkan he lavaret e teu evel eur goumoulen zu da deurel tenvalijenn sklaset war va c'halon.

Kenavezo! da lavaret eo eur garantez muioc'h o vont ebiou, eul levezeg muioc'h o tec'het! Levezeg ha karantez ha dizrei a raint morse? Piu her goar? An amzer a ya d'e heul ha pep tra d'e heul. Epad bloaveziou glac'harus ar brezel, nag a bed gwech, tadou ha mammoù paour, gwragez karantezus, bugale geiz, breudeur ha c'hoarezed tener, ya, nag a bed gwech, an dour en ho taoulagad, ho muzellou o krena gant an anken, n'ho peus ket lavaret d'ho soudarded kalonek: kenavezo, kenavezo... an distro. Ha distro ebet n'eus bet evid eur c'halz anezo, nemed evid o relegeier e vefe o tont da renoz e bez o zudou koz, e bered o farrez.

Oh! Ya! enkreiz ha melkoni bepred a zo da heul ar gomz: kenavezo.

Hag ar gomz-ze, red eo he lavaret breman: deuet eo ar mare da kimiada diouzoc'h, Itron Varia Lourd.

Aman en ho kichen.

Berr 'kavemp an amzer!
Hag hor poaniou dister.

Brao ec'h en em gavemp aman; dous e kavemp ho pro, ha koulskoude.

Kenavezo d'eoec'h Mari, Mari, kenavezo!

Ouz hel lavaret an dour a deu en hon daoulagad; krena a ra va mouez gant ar c'hlac'har, rag echu d'eomp da c'houlenn ho trugarez evit ho pugale gouliet a gorf pe a spered; echu d'eomp da boket d'an dour benniget gant ho treid santel; echu d'eomp da eva dour sklaset ho feunteun vuzudus; echu d'eomp da lakat ho menezioù da dregerni gant hor meuludi; echu d'eomp da youc'hal d'eoec'h ha d'ho Mab Jezuz, youc'hadenn hor Feiz, hon Esperans hag hor C'harantez; echu d'eomp da veva devezioù baradoz, rag aman, e gwirionez, hon eus bet an tanva eus eutruet an nenv.

Oh! na glac'harus eo evidomp diskenn eus ken uhel evit koueza ken izel, evit beza adarre e kreiz enkreziou ha trubuilhou ar bed, evit beza adarre e kreiz an techou hag ar skoueriou fall, e kreiz ar pec'hejou! Glac'har divent! Ha koulskoude

Kenavezo d'eoec'h Mari, Mari, kenavezo!

N'eo ket c'hoaz peurechu ganeomp hon devez labour; red eo kregi a-nevez hag adarre poania a laz-korf. An dever eo, drema 'z eo bolontez Doue: Kenavezo d'eo'h 'ta, Mari, Mari, kenavezo!

*
**

Va Breudeur ker, daoust hag hor mamm garet n'he defe ket eur gomz evit he bugale o kimiada diouti? Ah! seblantout a ra d'in klevet eur respont d'hor c'himiad ankeniet; selaout; ne glevit-hu ket?

Kenavezo d'eo'h, Breiziz, kenavezo.

Plijadur vras am eus bet ouz ho kwelet ken niverus em bro hag em zi; niverusoc'h niverus ha devotoc'h devot, diredit, aman bepred. Ho kortoz a ran ha digemer mat ho pezo bep tro; ma ne roan ket ar pare bepred da glenvejou ho korf, bepred da vihana e roln ar pare da glenvejou hoc'h ene. Kenavezo d'eo'h 'ta, va Breiziz ken karet, kenavezo d'eo'h holl aman, war va douar santel, mar d'eo bolontez va Mab; da vihanan, kenavezo d'eo'h holl, eun dervez er baradoz.

Breiziz, va Breiziz, an dour ivez a zo em daoulagad; va moutez ivez a gren gant an anken o lavaret d'eo'h: kenavezo. Aoun am eus, ya, aoun bras e vefe evid eur c'halz ac'hanoc'h, eur c'halz da vihana eus ho kenvroiz eur c'henavo da viken, eur c'henavo evid an eternite. Biken ken n'en em welimp, biken ken. Eur vamm bepred he deus ar gwir da lavaret ar wirionez d'he bugale: va bugale Breiz, en eur-man glac'harus an dispart, va lezit 'ta, me, ho mamm garantezus da zizamma va c'halon dirazoc'h; va selaout ha kasit va c'hlemmou tener betek ho preduer chomet er gêr, hag holl a-ziagent kerzit hervez va c'huzulioù.

Gwerc'hez sakr, mamm garet Breiz-Izel,
Dalc'hit start ar feiz koz e kreiz ar Vretoned,
Selaout eus an nenv hor youc'hadenn santel,
Katolik ha breizad bepred!

Setu ma kanit ken nerzus ma 'z eo eun dudi ho klevet; dalc'hit start ar feiz koz e kreiz ar Vretoned! Eus va gwella e ran evit kement-se. Met c'houi?

A dra sur en ho kalon d'eo'h c'houi holl diredet aman, dreist-holl en ho kalon d'eo'h c'houi, tud deut war an oad, c'houi zoken tud e kreiz ho prud, ar feiz a zo gwiziennet doun; met, a dra sur ivez, e kalon ar yaouankiz ar feiz n'eo mui ker birvidik ha var laoskat e ya hag e yelo bepred er rumma-jou bugale a zao an eil warlerc'h egile. Warc'hoaz, ma ne garit diouall, ar feiz a vezo disc'hwriennet en ho pro ha ne c'helloc'h mui kana d'in gant gwirionez; Katolik ha breizad bepred. Nann, warc'hoaz, ne vezoc'h mui katolik, rak warc'hoaz ne vezoc'h mui gwir Vreiziz. Perak?

Ne ziazezit mui buhez ho pugale war al lezenn gristen, al lezenn gristen c'houek, al lezenn gristen penn-da-benn.

Gwechall, kenta komzou a ranne ar bugalig oa: Jezuz ha Mari. Met hirio?

Gwechall, a vec'h ma figore e spered, kenta ma teske ar bugel oa e holl bedennou latin ha brezonek. Met hirio?

Gwechall, deut oad ar paskou, ar bugel a ouie dindan evor e gatekiz, goulennou ha respouchou. Met hirio?

Gwechall, e pep tiegez, ar bugel a zeske, gant e dud, dre ma her gouient o-unan, an Testamant koz hag an Testamant nevez. Met hirio?

Gwechall, e pep tiegez, ar bugel a anaveze hanoioù ar Zent, o oberou, o vertuzioù, o buhez a-bez. Met hirio?

Ha! Gwechall, dre ma oant desket, war ar relijion, ar vugale a gawe en o spered hag en o c'halon, evit pep distro eus o buhez ar skouer a zeree. Met hirio eman ar bugel evel eul lestr hep stur, taolet ha distaolet, du-man, du-hont; ne oar ket petra en deus da ober.

Gwechall, evit aslavaret ho kentelioù, tad ha mamm, ho paer skol gristen a gendalc'he start war al labour voule'het ganeoc'h er gêr; met hirio, e berr-amzer e vez disc'hraet ho labour e skolioù dizoue, ha warc'hoaz, ma ne daolit ket a evez, avel foll ar bersekusion a ya da skuba an nebeud skolioù kristen chomet a-zav ebarz er vro.

Ma fell d'eo'h beza va bugale fidel ha devot, en amzer da zont evel gwechall, hezit a-nevez Breiziz c'houek; adsavit en ho touez gizioù ho tadou koz.

Evel gwechall, deskadurez kristen en ho tiegeziou!

Evel gwechall, deskadurez kristen en ho skolioù.

M'ho peus an eurtat da gaout skolioù kristen en ho parrez, dalc'hit mat d'ezo; roit holl aluzen evit o sikour da veza ha da greski; kasit d'ezo ho pugale; eun dever striz eo evidoc'h; diskamant vat a gavint eno evit traou ar bed-man hag eno ouspenn, met eno hepken, e kavint ivez an diskamant a ro ar furnez a gas d'an nenv.

Ha siouaz! N'eman mui ar furnez etouez ar yaouankizou; kroget enno klevet ar skanvadurez ne ouezont mui nemet darnijal eus an eil plijadur d'eben. Ha pe seurt plijadur? Gwechall, d'ar zul, goude oferenn ha gousperou klevet devot, tud yaouank eur c'harter, bodet dindan daoulagad o zud, a ouie sevel c'hoarioù plijadurus ha dinoaz evid ar c'horf hag an ene.

Met hirio, d'ar zul, a vec'h eun oferenn — hag ar berra a zo c'hoaz hir. — Eur ar gousperou n'eus hano ebet ken; a-benn neuze, pell a vez, potr ha plac'h yaouank o devez lammet war o marc'h houarn o c'has pell eus o zud, ar pella, ar gwella. Hag e pep lec'h ma 'z eont, etouez kompagnunez divergont, e kavont peadra da zaotri korf hag ene, er sinema, sal-dans, pe hostaleri. An heol a vo kousket hag o c'herent dievez d'e heul, ma vezint c'hoaz o redek dre an henchou.

Re verr amzer eo an deiz evid ober pec'hejou; red eo hen astenn ha lakat ivez an noz sioulus da dregerni dre o skrimpadigou hudur. Met allaz! abred ar zizun, nemed an distera aten a ve kavet da ober eun nozvez ebatou, an noz ne vo ket hir a-walc'h evit diskuiza ha divezat, eus ar heure, e krogfer divlaz el labour en eur glemm ha chala!

N'eo ket souez! n'eman ket sonj an Aotrou Doue hag e garantez gwiziennet doun e spered ha kalon ar yaouankiz dre kentelioù ar ger hag ar skol.

Red eo a-grènn d'ar gerent, dreizo ha dre o skolioù libr, rei dourn d'o beleien evit diazeza buhez o bugale war al lezenn

gristen evel gwechall; anez n'ho kavin ket, va Breiziz, en dro d'in a-hed an eternite hag ar c'henavezo a lavaran d'eo'h hirio a vezo, siouaz, evid eur c'halz, an diveza kenavezo!

O mamm, bennoz d'eo'h evit ho keleennadurez. Ne glaskit nemet hor mad; da heul ho kuzulioù eman evidomp an eurus-ted, eurus-ted ar bed-man zoken ha dreist-holl eurus-ted ar bed-all. Evel bugale doujet, ni a zelaouo ho klemmoù karantezus ha dizro d'ar gêr, ni a boanio, eus ar gwella, evit lakat feiz ha furnez kristen da lugerni skedusoc'h en hor bro Breiz-Izel.

Bezit dinec'h, mamm, sec'hit ho taelou; nikun eus ho puga-le ne vanko d'e le hag al le a reomp aman charz ho treid da lakat Jezuz da Roue ha c'houi da Rouanez, en hor c'halonou, e kalonou hor c'henvroiz, en hor parrezioù, en eskopti a-bez ha ma n'hon devez mui an eurvat da gana d'eo'h ho meuleudi aman, kennerzet ganeoc'h, sur, ni a en em gavo holl, endro d'eo'h en nenvou. Kenavezo d'eo'h 'ta, Mari, kenavezo, da vihanan, er baradoz!

Evelse bezet graet !

En tu dehou d'an hent bras a ya eus a Gastell-Paol da Bloueskad, etre bourc'h Sibiril hag ar mor, e kaver kastell koz Kerou-zere; savet eo penna-da-benn gant mein-ben hag harpet eo tu-ha-tu gant tri bez tour uhel. Dre ar c'hastell-ze, — eun dante-lezennad kranellou en dro d'ezan, — e welomp pemaoz e veze graet ar manerioù gwechall; etouez ar c'hastell all savet en e amzer, evel Kergournadec'h, e Cleder, Maille, e Gwinevez, ha Keryann, e Sant-Nouga, n'eus nemetan ken hag e vefe e ducheñtil o chom ennan c'hoaz.

Kosa aotrou al lec'h-ze, hervez ar paperou deuet betek ennomp, eo Yvon Gerouze; beo oa er bloaz 1340; Mari Bennannec'h, merc'h maner Pennannec'h, e Plouenan, oa e vaouez; eur mab o devoe hag a oa hanvet Salaün; mab henman, Yann Gerouze a zimezas gant Mac'harid Pont-an-Toull, mestrez Menfaou-tet, e Cleder hag a voe tad da Eon Gerouze, seneschal Bro-Ereg, er bloaz 1405. E garg uhel a varner ne vire ket outan da redet, pa veze ezomm, warlerc'h ar Zaozon hag enebourien all Breiz, war vagou, dindan o ar-mou, a veze, er gwasked, en aod Mogerieg, e Sibiril, hag a veze taolet evez outo diwar douribellou Kerou-zere ha Trogoff; ar maner-man a oa e Cleder hag ar pez a jom anezan a weler c'hoaz, war an tevenn, el lec'h a hanver atao Kastell ar Roue. Divezatoc'h e voe hanvet da varner meur Breiz, da lavaret eo en doa da welet war holl lezvarnioù ar vro. Mervel a eure er bloaz 1424; tri mab, Yann, Eon hag Alan, a jome, war e lerc'h, gant e wreg Janed Rosmadec.

Alan, ar yaouanka, a yeas da veleg; arriagon (1) oa e Leon pa voe kaset gant an duk Yann V d'ar Skoz, gant eun nebeud kannaded all, da c'houlenn ouz ar roue Jakez Stuart, e verc'h Jabel da bried d'an Aotrou Fransez a dlie pignat, war dron Breiz, warlerc'h e dad.

(1) Arriagon = archidiacre.

Pa voent dizro, e leverjont d'an duk ar pezh o devoa gwelet; ar brinsez yaouank, emezo, a oa eur plac'hig koant ha seder, met, n'he doa ket a zoare da gaout eur spered eus ar re lemma: « Oh! eme an duk, eur vaouez, gant ma ouezo dispartia bragezeier he gwaz diouz he lostennoù he-unan he deus spened a-walc'h (1) ».

Alan Gerouzere a deuas da veza eskob e Kastell-Paol; mervel a eure er bloaz 1445; breman ez eus eur c'hant vloaz bennak, en eur gempenn an iliz-veur, e voe dizoloet e vez, e mein-duf, gant e skoued warnan; met al labourerien hen torras kement, ma n'eus ket bet gelllet e zresa.

Eon, e vreur, a deuas da veza barner meur Breiz, evel e dad. Yann, hen, ar breur hena, a veve, peurliesia, e serr an duk Yann V a gare anezan kalz hag en doa graet anezan ofiser brasa e lez. Pa gouezas an duk Yann V, etre daouarn aotrouned Penn-Treo, e enebourien touet, ha pa voe prizoniet ganto, er bloaz 1420, den ebet ne labouras kement hag aotrou Kerouzere, e seziz Chateauceaux, evit terri e ereou. Dre anaoudegez vat, an duk a roas d'ezan kalz eus al leveou a denne digant aotrouned Penn-Treo hag a roas d'ezan, er bloaz 1436, ar gwir da zevel teir foar er bloaz, unan e Plesidy, e kichen Gwengamp, eun all e bourc'h Sibiril, hag an trede en dro da japel Sant-Jakez ar Pont-prenn, en hevelep parrez. Aotre a voe roet d'ezan ivez da ober eur beskerez, en Dourdu, el lec'h ma en em daol ar Gwillieg er mor.

Deuet da veza pinvidik bras, kement all a zanvez en doa bet digant an duk, Yann Gerouzere a c'hoanteas sevel eur c'hastell nevez hag a vije muioc'h diouz e zoare eged ar c'hastell koz el lec'h m'o doa bevet e dud, en e raok. Dilezel a eure eta henman, a weler c'hoaz e vouldenn, harp er mor, el lec'h hanvet Koad-an-Tour, hag er bloaz 1425 e stagas gant e di nevez; er bloaz 1457, an duk a roas aotre d'ezan da zevel mogeriou ledan tro-war-dro d'e gastell evit gellout en em zifenn ennan aesoc'h a-ze; 300.000 lur a zispignas oc'h ober al labouriou-ze, ar pezh a oa eur bern arc'hant spon-tus, en amzer-ze.

Yann Gerouzere en doa bet amzer da gosaat en dre m'edot o sevel d'ezan e gastell ha ne dennas ket kals a dalvoudegez anezan. Mervel a eure ennan, er bloaz 1460; e gorf a voue sebellet er bez en doa laket ober

(1) Molière en deus laket ar gomz-ze e genon ar potr koz Krysal eu e bez-choari *Les Femmes savantes*:

*Nos pères, sur ce point, étaient gens bien sensés
Qui disaient qu'une femme en sait toujours assez
Quand la capacité de son esprit se hausse
A connaître un pourpoint d'avec un haut-de-chausse.*

en e amzer, e kreiz iliz Sibiril; d'an dispac'h, ar bez-ze a voe freuzet ha stlapet er vered, met, er bloaz 1840, Prefet Kemper, an A. de Foresta, a lakeas e zevel anevez, dindan unan eus gwaregeier bali greiz an iliz. War daolenn ar bez e weler skeudenn an Aotrou gwis-ket e stumm marc'heien an amzer goz; war e c'houriz e lenner ger aotrouned Kerouzere: **List, List**; e zaouarn a zo kroaziet war e galon; daou el a zo krog er plug a zo dindan e benn; eur c'hleze hag eur c'hour-gleze a zo a-ispilh outan; e dreid a zo harpet war eul leon gour-vezet, eun asgorn gantan etre e zent.

Dimezet oa gant Konstanza Le Barbu; ne jomas war o lerc'h nemed eur verc'h, a zimezas gant Yann Gerimel, aotrou Koetnizan. N'o devoe o-unan nemed eur verc'h, Mari Kerimel, a zimezas, er bloaz 1522, da C'hlaoda Koadeon, Aotrou Koadeon, e Lanmeur, eskopti Dol. Ar Glaoda-ze a oa unan eus galloudusa aotrouned Breiz-Izel; da genta edo etouez tudhentil. Leon ha Treger ha karget e voe, er bloaz 1544, da gas 600 bre-zellour war droad ha 400 war varc'h, war zikour roue ar Skoz; e Brest eo e pignjont el listri da dreuzi ar mor.

An eil eus e botred, Yvon, eo a gouezas gantan e zan-vez; dimezi a eure da Jabel ar Veuzit, mestrez Kervorvan e Gwielan. Gwelet a rear o skoejou kenver ha ken-ver war ar **Groaz ruz**, e kroaz-hent Montroulez da Lesneven hag hent Gwielan da Benze, en eun tu eur gwifl (1) gant tri benn leonpard (skoed aotrounez Koadeon) hag en tu all, eur bod beuz gant eur pesk (skoed aotrounez Beuzit), hag en traon ar bloavezh 1577; O fennher, Per Goadeon, a zimezas er bloaz 1587 gant Janed Rieux, merc'h Aotrou ar C'hastell nevez. Pa zigoras brezel ar Re Unanet e Breiz, aotrou Kerouzere hag e vab-kaer a oa a-du gant Henri IV; hag a-eneb d'an duk a Verceur, penn ar Re Unanet e Breiz.

Adaleg 1589, Per Goadeon en devoa laket kempenn mogeriou Kerouzere ha karget tud d'o diouall; o veza ma ne c'helle ket chom e-unan, en e gastell, kement a ioul en devoa da rei an dourn d'an Aotrou Dombes a oa o vrezellekat evid ar roue e kosteziou Sant-Brieg, e kargas e gar, Laou Gerouzere, Aotrou Keradraon, e Plougerne, d'hen diouall. Laou a oa eun den kriz ha troet ouz an destum; en em lakat a eure da laerez an holl barrezioù tro-war-dro da Gerouzere. Kas a eure gantan kement a gavas diouz e zoare e Kervenguy, e Cleder hag e Krec'hengar e Treflaouenan; tudhentil ar maneriou-ze a gasas gantan zoken evit gellout kaout c'hoaz eur bern mat a arc'hant evito abarz o lezel da vale.

Al laeroniou-ze a lakeas an drubuilh er vro; Aotrou

(1) Gwiffl = chevron.

ar Faouet a glaskas tud hag a deuas da lakat ar seziz war Gerouzere. Ar c'hastell a oa kilhet a-raok deiziou diveza miz mae 1590 ha d'an 30 eus ar miz-ze Montrouleziz a gasas 260 den, 2 bez kanol ha poultr da rei harp da Aotrou ar Faouet. Keradraon a blegas d'ar 5 a viz gouere hag a roas ar c'hastell da aotroned Tymeur, Kergournadec'h ha Kergariou. Petra dremenas goudeze? Den n'her goar mat a-walc'h; ar pez a zosur, e miz here 1590, Koadeon, dre laer pe dre nerz, a oa en em rinkel adarre en e neiz; banniel ar roue a oa dispaket war gern an tour ha Keradraon a rea e vestr, dre eno, a-nevez. Kement-se a lakeas ar Re Unanet er meaz anezo o-unan; a vec'h m'en doa gelllet Koadeon, gant e genderv an Aotrou Goezbriand ha daouzek soudard, houarnet eus ar penn d'an troad, en em zila er maner ma 'z edo kelc'het hemman adarre gant ar goueriaded a-dro-war-dro.

Montrouleziz, en taol-man ne c'helljont ket ober kalz a dra; o c'hanoliou a oa e Treger; goude beza kilhet, ar c'hastell epad c'houec'h sizun, ar Re Unanet a glaskas kanoliou da ziskar ar mogeriou. Aotrou Kerhir a voe kaset, gant eun nebeud soudarded, da gerc'hat kanoliou maner ar Breignou, e kichen Lokournan; p'edont o tont, en noz, e Pont-Krist, etre Lokrist ha Plouider, tud kostezenn ar roue, kuzet etouez korz hag esk ar prajeier tro-war-dro, a dennas warno, a lazas aotrou Kerhir hag a c'hlasas unanig bennak eus ar zoudarded; daoust da-ze, ar c'hanoliou a en em gavas e Sibiril hag a benn eun nebeud derveziou e oad deuet a-benn da ober ganto toullou bras a-walc'h er mogeriou da c'hellout tremen dreizo! A-raok staga d'en em ganna, ar re a oa e penn ar seziz, da lavaret eo aotronez an Tymeur, Kersaizon, Kergournadec'h, Rosampoul, Coatredrez hag all, a bedas, d'an 9 a viz du, Koadeon ha Keradraon da blega d'an duk a Verceur. « Gouarner ha difennour katoliked dukach « Breiz ».

Hag arabad lavaret e vijet re striz e kenver Aotrou Kerouzere; eun denchentil eus kostezenn ar Re Unanet a oa karget da zionall ar c'hastell en aoun ne vije graet gaou ouz ar perc'hen; an Aotrou Koadeon a vije kaset, gant e ofiserien, el lec'h a verkje, er mēz eus eskopti Leon; an Aotrou Keradraon a c'houlennas eun dervez evid ober e zonz hag antronoz, wardro kreizteiz, e kasas Aotrou Goestbriand hag Aotrou Kerandraon da gas e respont da gabitened ar Re Unanet; eur zarmon kentoc'h eged eul lizer eo en doa graet da gas d'e enebourien; o fedi a rea d'en em lakat en e gostezenn hag a-du gant Herri IV, chentila ha kaloneka roue a oa en Europ; digas a rea a zonz d'ezo eus komz ar C'hris pa c'hourc'hemenne rei da Zesar ar pez a zo da Zesar;

c'hoant en doa da ziskouez d'ezo n'oa ket falloc'h eur roue protestant eged eun all, dre skouer David en doa doujans evit Saul hag hini ar gristenien genta a zente ouz urziou an impalaer Julian, an nac'her e feiz; lavaret a rea d'ezo pebez eurusted e vije hini ar rouantelez, ma karjent anaout warno galloud ar roue nevez; kerkent ar c'hlezeier, ar fuzuilhou hag ar c'hanoliou

a vije gelllet ober filzier hag eler anezo, lezenn Doue a vije mizet gant muioc'h a aked, ar vro a vije didrousoc'h hag ar bobl eurusec'h eget biskoaz !

Kabitened ar Re Unanet ne rejont ket kalz a van evit klevet ar brezegenn-ze; Goezbriand ha Keradraon a rankas plega ha mont da vanner Kerlan, harp eno, da zina da lavaret e plegent hag e rajent ar pez a c'houlennet outo. Tudehentil kostezenn Mercœur ne c'helljont ket, siouaz, lakat o zud da zenti outo; ar re-man a oa eus ar parrezioù tro-war-dro da Gastell; Keradraon en doa grēt kement a zroug d'ezo ma o devoa kounnar ruz outan; p'edo o vont er maez eus ar c'hastell e tapas eun tenn fuzuilh ha flastret e vije bet anez ma voe difennet gant kabitened ar Re Unanet.

Rosampoul a dapas eun taol forc'h houarn en e c'houzoug ha, d'ar red, e vije bet graet e stal outan; aotrou ar Faouet kerKent all e vije bet faoutet e benn d'ezan ivez gant eun taol kil bouc'hal. Klask a rejot neuze kas Keradraon ha Goezbriand er meaz eus ar c'hastell, dre al liorz a oa en e adrenv kein; Goezbriand a c'hellas tec'het rak eur zoudard madelezes a gemeras truez outan hag a roas d'ezan e varc'h, met Keradraon, an hini a oa kasaet ar muia, a voe anavezet hag e gorf dispennet e mil damm a voe douget e beg ar fir'chier tro-war-dro da vogeriou Kerouzere.

O welet petra raet d'e gonsort, Koadeon a grogas kement a aoun ennan, ma roas d'e enebourien kalz muioc'h eged ar pez en doa kinniget d'ezo en taol kenta; kuitat a c'hellas Kerouzere d'ar 14 a viz du 1590; kaset e voe da Vontroulez; ac'hano d'an Naoned, el lec'h ma reas daou vloaz prizon; an duk a Vercœur a lezas anezan da vale war bouez rei d'ezan 20.000 skoed hag eun dra ben-nak. Epad an amzer-ze, Mercœur a lakeas diskar ar mogeriou a zifenne Kerouzere ha pilat ar gwez uhel a oa tro-war-dro d'ezan.

Hanvet er bloaz 1594 gouarner e Montroulez, Per Goadeon a c'hedas ma vije echu ar brezel er vro evit gouenn beza dic'haouet; Herri IV a lakeas rei d'ezan 45.000 skoed; gant an arc'hant-ze eo ec'h adsavas Koadeon e gastell evel m'her gwelomp breman c'hoaz; ne glaskas ket adsevel ar pevare tour; re ziskaret e ranke beza, da gredi eo, ha re a vizou a vije bet gantan. Er bloaz 1614 e voe graet eur baron anezan gant Louis XIII; mervel a eure e maner Koadeon, e Lanmeur, er bloaz 1627. E vab hena Glaoda, gouarner Montroulez, war e lerc'h, a lezas ar garg-ze gant e vab Hercul-Fransez a foranas e holl beadra hag a varvas en dienez. Kerouzere a voe prenet er bloaz 1682 gant Yvon ar Poulpry eus a Lavengat, senechal Lesneven; paper ar werzedigez a verk en doa Aotrou Maillé da welet war leveou Kerouzere ha bep wech ma veze gwerzet ar re-man ar perc'hen nevez a ranke paea da Aotrou Maillé eur c'hleze alaouret hag a dalveze da nebenta 50 lur. Ar c'hleze-ze a voe penn-abeg da veur a brosez, rag aotronec Maillé a c'hortoze kaout bep taol eur c'hleze nevez hag alaouet penn-da-benn hag aotronec Kerouzere n'o deveze ket a c'hoant da rei nemed eur c'hoz kleze koz leun a vergl hag alaouret hepken e dournel. Ouspenn kant lur bouez a baperou koz a zo er maner diwarbenn prosezou ar c'hleze-ze.

Sibirilliz o devoa kemeret ar pleg fall da vont da laerez gwez da goajou ar maner; ouspenn 4.000 gwezenn a oa aet ganto evelse; nec'het, an Itron Poulpry a c'halvas eur chaloni eus a Gastell da eskumunugi al laeron; ne ouezer ket ha dizarbenn a c'hellas anezo en doare-ze.

Goude beza bet da veur a hini Kerouzere a voe perc'hennet er bloaz 1778 gant eur paramantour (1) pinvidik eus a Zant-Malo, an A. Eon Ar C'hoz Kastell; e skoed gant hini e wreg, an dimezell Nouel a Lesguernec a weler c'hoaz a-zioc'h or-dal iliz Sibiril; o mab bihan, ar jeneral Rosnivy-nen a Bire a voe brudet en amzer Napoleon kenta dre e vaillantz hag e aluzen-nou; fermi a eure e vaner d'eur beleg, an A. Poulzot, a reas eur skolach ennan ha goudeze e werzas anezan d'an A. du Beaudiez.

Tro-war-dro da Gerouzere e oa neuze koajou leun a wez dero koz kant vloaz; an A. du Beaudiez a lakeas o diskar hag a glaskas zoken an tu da freuza ar c'hastell ha da werza ar vein a ioa oc'h ober anezan; pa varvas ar paour kèz den-ze, er bloaz 1846, e kouezas gant Aotronec ar Rusquec. An A. Henri ar Rusquec a lakeas kempenn ar maner a-zoare hag e zouger war roll traou koz ha kaer ar vro.

Er bloaz 1893 e savas eul levrig hanvet gantan: **Souvenirs historiques du château de Kerouzere**, hag en deus nebeut a-walc'h a dalvoudegez. Sevel a reas ivez eur geriadur gallec ha brezonec a zo bet moulet er bloaz 1887 hag eul levrig « **Etymologies de noms de lieux et de noms propres bretons** » (1) leun a draou sebezus. Evitan, Botsorhel eo « la Montagne de l'écho »; Carantec, « la terre sillonnée », Plougasnou « peuple du bruit de la mer » (?); Goasmelquin « le Canal de la moelle épinière »; Thepault, « toi, garçon ». En hanoiou kenta-ze, e c'hellit kredi, eil lodenn an hano a zo eun den: Sorc'her, Cathnou, Melcun; Carantec a zo hano unan eus hor Zent koz; an hano Thepault a deu eus an hano alamanek Thibaldus.

Kerouzere a zo perc'hennet en deiz a hirio gant an A. de la Lande de Calan.

(1) paramantour = armateur.

(1) Lennit Bulletin de la société d'Etudes scientifiques du Finistère, 1884. 1er fascicule.

Traou koz a virer er maner hag a zo talvoudus o gwelet; e sal an traon e kavit eur wiskamant houarn eus an amzer goz; bouliji mein hag houarn, peziou aour hag arc'hant gant skeudennou Charlez IX hag Henri III bet kavet tro-war-dro d'ar maner; eur puns a zo er maner ha mein milin da vala an ed, er gêr, evit gellout ober bara epad ma vije seziz war ar maner. Eur gwel eus ar re gaera a gaver e Kerouzere pa zeller ouz aochou Plouescat, Cleder hag Enez-Vaz, war gwer a liou ar chapel e kaver skoejou an holl familhou o deus perc'hennet ar c'hastell; ar c'hloc'h, I. V. ar Sklerded, merket warnan a zo bet teuzet er bloaz 1557.

G. P.

BRETONEZ

Mar ho peus c'hoant d'ober anaoudegez gant ar re a labour evit ho Pro, deuit da oueliou ar **Bleun-Brug**, da **Gemper** !

Mar ho peus c'hoant d'anaout ho preudeur tremor, deuit d'o saludi da **Gemper**, e kerz ar zizunvez holl-geltiek !

Ar Vran hag al Louarn

Eur pezh bran zu, branket war eur wezenn,

Reut en he beg a zalc'h eur fourmachenn.

Dom Alanig, dizachet gand ar c'houez,

A gomz outi er c'hiz-ma en e yez :

« Demat d'eoc'h, va c'hêzik itron Bran.

Ha c'houi 'zo kaer ! eun dudi ho kavan.

Mar deo ken koant ho mouez evel m'eo ho plu,

N'eus ket ken koant ha c'houi er c'hoad-ma e nep tu. »

D'ar c'homziou-ze ar Vran gant fouge en em c'houez

Ha prestik evit proui kaerded he mouez

E tigor frank he beg, hag e kouez he bara.

Alan a grap ennan ha dioc'h-tu he goapa

O lavarout d'ez : « Ho pet koun, itrounig,

Penôs n'eus dorloter na vev diwar goustig

An nep her selaouo. Eur sort kentel a dal,

Hep mar na marteze, eur fourmach e leal.

Ar Vran, doaniet, mezus, a douas war he fenn,

Hogen diwezadik, n'he fakjed ken biken.

Combeau.

LABOURIOU AR MERC'HED WARDRO AN TI

Kenteliou Tintin Anna

II PENNAD

Ar yaouez a rank beza rouanez enn he zi. Hogen eur rouanez, evit beza rouanez, a rank kaout tud didanni : « sujidi » seulvui ma vezo braz an niver anezo, seulvi e vezo krenv ha nersuz he rouantelez. An neiz a vez graet evit reseo laboused, ean ti a vez savet evit goudori bugale.

Unan bennag a c'houlenne digant Napoléon Vraz, petra oa ezomm c'hoaz evit gwellaat, hag adsevel ar Frans? — « Mammou, emezan ». — Etouez ar merc'hed, a c'houlennas eun all, pehini, a gavit, eo ar gaëra? — « An hini he deuz ar muia bugale » eme an impalaer.

En hon amzer, kement pe vuioch eged en hini Napoleon ez eus ezomm tiajou bugale, mammou din euz an hano-ze, evit renta d'hor bro, ar renk he deus kollet. « An nep a lusk eur c'havel, a ren ar bed », da lvaret eo, eur vro hag ez euz enni eur maread bugale, a vezo trec'h d'ar re-all.

Siouaz ! e Frans, ha zoken e Breiz, emañ e riskl da veza trec'h gant ar boblou tro-war-dro, rak kanaouenn d'ius ar c'havell lusket gant dourn karantezts eur vamm pe eur c'hoar gosoc'h a vezo, abarz-nemeur, ankounac'haet !

Ar Frans he deuz sturiet he sklerijennet ar bed, keit ha m'he deus dalc'het mad d'he Feiz, keit ha m'he deus bet bugale, awalc'h evit kâs, d'ar broïou estren : misionerien, leanezed, tud a vrezel, skrivagnerien ha n'o deuz espernet na poan, nag amzer evit skigna rouantelez Doue war an douar ha diskouez, dre o skouëriou pe o gwiziégez, n'oa bro ebed dindan an heol par d'o hini. Kement e voe karet ar Frans, ken brudet e oa he bugale, ma c'helle an divroïdi anzañ gant souez : « Peb den en deuz diou vro, e hini hag ar Frans ! »

Glac'hurus eo sonjal, eman ar Fransizien o koll, dre o faot, heritaj presiu ar re-goz. Ar Feiz a vez lammet eus kalon ar re-vihan; ar paperiou hudur a zo stang hirio, evit goapaat ar vro hag ar relijion; faé a vez graet var lezennou Doue, n'euz mez ebed ken gouest da lakat tal ar re-yaouank da ruzia ! Merc'h hena an Iliz ne ra forz ken ouz he mamm !

Ouz piou eo d'eomp en em gemeret pa 'z a an traou falloc'h falla? An arc'heskop Fénélon hel lavaro deomp : « Dioc'h ar vamm e talv ar familh, dioc'h ar familh, ar vro ! » C'houi a zo kablus, merc'hed, galvet gant Doue da sevel tud evitan, ha n'oc'h ket gouest d'hen ober !

Evelato, n'eo ket kollet ar stal! Mar d'eo gwir ar germa: Pa ne c'hell ket an diaoul dont a-benn euz e daol, e kas vaouez en e lec'h », eo guiroc'h c'hoaz an hini allman, skrivet gant eur barz bras: « Ne c'heller ket difiziout euz eur vro, dre ma chomo enni, e kalon eur vaouez, nerz da enebi ouz an droug! »

Estreged eur vaouz a volontez vad a zo n'eo ket gwir? evelse ma lakeont en o skiant e pe lec'h eman o dever, ma poaniont d'e zeveni, e c'hell ar Frans beza adarre ker barrck ha gwechall ha Breiz skedi, evel ar vleunenn gaera cus he c'hurunen.

Meur a vaouez a dra-zur, a lammo he c'halon en he c'hreiz, o lenn hano an eil pennad-man. Ar c'hrouadur! esperans e vro, tenzor e dad hag e vamm, testeni euz ar garantez o deuz daou bried an eil evit egile! Evit e zével, evit Doue, korf hag ene, ar vamm gristen ne esperno nag he nerz, nag he foan. Gwelomp, e berr gomzou, ar pez a zell ouz e gorf.

Pa deu ar c'hrouadur war an douar, n'eo c'hoaz nemed, evel pa lavarfen divrazet! e eskern a zo boug! e benn n'eo ket sarret; e zaoulagad a zo kloz, evel ma vije dall; ne ziskouez klevet netra gant e ziskouarn; e zac'h ar boued a zo bihan ha tener, dleet eo eta teuler evez, gant aoun da frigasa pe da derri eun dra ken dister ha ken presiuz. Eun hanter eus ar vugale a varv ez-vihan, dre ziwiziegep ze féfot beza ententet mat outo.

Er Rusi, ar merc'hed o deuz bet 20 krouadur n'int ket rouez, ha koulskoude ne c'hellont ket sevel ouspenn tri pe bevar d'an oad a zen; an niver brasa a dremen ez-yaouank. En hor bro zoken, e varv eur maread bugale bep bloaz. Daou dra a zo red d'ar c'hrouadur: tommer hag ear vat Fall eo ouz ar riu, hag evit boaza e skevent da gaout ear, e stag da youc'hal kerkent ha ma vez deuet er bed-ma; diskouez a ra dre-ze, eo krenv ha yac'h.

Paket mad e rank beza; ouspenn-ze e vezo lakaet, en e gavell, eur voutailhad dour tomm; rei nerz dezan da genta ma c'hello en amzer da zont, enebi ouz ar c'hlenvejou.

Ear vad a c'houlenn ive; var ar maëz eo kalz easoc'h sevel bugale hag o derc'hel yac'h; an ear ne goust netra e lec'h e kear, n'ez euz alies nemed eur prenestrig a zigor, war eur porz striz pe eur rû karget a bouldrenn! Euruz ar re a zo ganet pell dioc'h an toullou kampreier-ze!

An ear, ha zoken an ear yen, na ra nemed vad d'ar c'hrouadur nevez ganet, pa vez paket, a-walc'h e gorf. Mad eo boaza anezan abred, da veza dindan an amzer, kaletoc'h ha krenvoc'h e vezo.

P'en devezo tommer hag ear, e c'houlennou boued; muia ma c'hello, e vamm her mago; kalz e vez diesoc'h sevel bugale gant lèz saout, hag an Ao. Doue en deus lakaet, war galoun o mamm, ar pez a zo red evit o magadurez; eun dever eo evito kemeret ar garg-ze, ha rei, koulz lavaret,

evit an eil gwech ar vuez d'o bugale. Arabad eo dezo avat, war zigarez ma kavont dies leskel ar re-vihan da lenva, mammou re dener war o meno, arabad eo plega: azalek an deiz kenta, ar c'hrouadur a rank beza sentus! Evit e vrasa mad eo, rag aes eo da gompren: ar re a vez epad an deiz o tibri a ra re gofad. Kement-se a en em gav gant ar c'hrouadur, ha n'eus ken kaoz nemed e vamm, pa vez tizet gant eur c'hlenved bennag. Eur pleg fall eo; enebi a ranker outan heb dale, pe e lec'h mont kuit e teuo da wa-saat.

Gwella a zo d'ober eo rei e bred d'ezan beb diou eur en derveziou kenta euz e vuhez, hep teir eur goude, hag eur wech pe ziou en noz: evelse e c'hello e vamm kousket ha diskuiza.

« Ar vedisined a lavar eo red beva ar c'hrouadur, gant » lèz hebken beteg e 6 miz, pa ranker rei lèz dezan en eur » pôd-bégok, dleet eo diouall gant aoun ne ve louz ar pôd- » ze; red eo e walc'hi bep tro gant dour tomm, rak ma » teu al lez da drenka ebarz, eman ar c'hrouadur e riskl » da goueza gwall-glanv. Al lèz a rank beza tomm braoik, » met gwelloc'h eo hini klouar eget hini re domm. Alie- » soc'h eged ne zonjer e vez skaotet o genou d'ar re- » vihan, pa ne vez ket skaotet o diabarz gant lèz re » domm. Evit derc'hel al lèz klouar epad an noz, e c'hel- » ler paka ar pod etouez eun tam paper teo, pe c'hoaz er » pell kerc'h, er c'havell; awechou e lakaer eun tammig » sukr el lèz, hogen arabad lakat netra all; na louzou, » heb urz ar médisin, na dreist-holl, siouaz! gwin-ardant, » evel ma vez graet en Normandi! Mammou diskiant, a » gemmesk poezoun gant lèz, hag a laka en hent-ze eur » maread bugaligou da vervel gant ar c'hlizien pe ar gwall- » derzienn!

» Red eo hen anzaol hanter-amzer n'euz ken kaoz d'ar » vugale da glenvel nemed o boued pe... al loustoni!
» Boued o deuz ezomm? ya boued sklanv! Arabad rei » yod pe soubenn, re abred; sonjit 'ta pegen aes eo samma » poull o c'halon? Bez ez eus mammou ha n'eus peoc'h ebet » ganto ken o deves roet viou pe soubenn ar c'hig d'o bu- » gale da grenfaat! M'eo deus c'hoant d'o c'hontamm, n'o » deuz nemet kenderc'hel: viou a zo mad d'ar re vraz, pe » d'ar vugale azalek o femzek pe ugent miz; hogen, araok, » ar viou koulz hag ar zouben, ne c'hellont nemed ober » gaou outo! Diwar boued re bounner ar c'hrouadur a bako » « red-kof », arabad d'e vamm beza souezet! Petra ray » evit trouc'ha ar c'hlenved?

» Gervel ar médisin, mar deo fall an hini bihan; ma » n'eo ket, e lesko anezan gant dour bet bervet hebken, » epad peder eur varn'ugent; neuze e c'hello rei eun neu- » beudik lèz, dour riz pe dour eiz etouez, ma vezo skan- » foc'h. M'en deuz gwent, e lakaio eur c'hloanenn en dro » d'e gorf, goude beza frotet alcool pe eol ouz e gôf.

» M'en em gav ar c'hroc'hen da veza tanet, war eur
» c'horf ken tener, e ve mad her gwalc'hi gant dour brenn
» gwiniz, ha teured bleud kerc'h, poultr riz pe vleud am-
» pez, war al lec'hiou tanet.

» Gant ar zempladurez, e teu, alies, pikou gwenn, hen-
» vel ouz riz war muzelloù ar vugaligou; ar pikou-ze a
» deu da leda, da c'holoi o genou, o zeod, ha da ziskenn
» beteg o bouzellou, e riskl d'o laza. Kercent ha ma weler
» ar pikou-ze, eo red gwalc'hi genou ar c'hlanvour bihan
» gant dour pe « borax ». Kemmesket e vez eun nebeu-
» dig « borax » hag eur banne « glycérine », pe c'hoas
» tri pe bevar « gramm » borax en eun hanter-litrad dour
» bervet. En drô d'eun tammik ibil-koat e vez rollet eun
» tamm lien pe « goton idrofil » ha soubet el louzou, da
» c'hlebia ar muzelloù hag ar genou. Evel just, e ranker
» chench an tamm lien bep tro, ha teurel egile en tan.
» Lavaromp eur ger divarbenn an *dôken* : war ar mêz,
» eman ar c'hiz da gredi eo eun dra vad, eun dra red,
» zoken! Eur c'hrouadur a rank kaout tôken pe na vezo
» ket yac'h e doug e vuhez! Ranelérez n'eo ken! An dôken
» a gouez peurliesha war ar vugale sempl, dister pe bevet
» fall, hogen dioc'h-tu e ranker poania d'o farea. Eur
» c'hlenved skuizuz d'ar vugale eo, ha dreizan e c'heller
» paka meur a glenved grevusoc'h. Dre loustoni e teu
» ive alies; pa vezo dalc'het neat penn ar c'hrouadur ne
» deuy ket da glenvel; pa vezo gwalc'het e vleô gant
» dour savon klouar, ne deuint ket da louza. Arabad eo,
» war zigarez ebed, derc'hel laou e penn ar vugale: an
» amprevaned hudur-ze a zûn o gwad, a zinerz anezo, o
» laka da gaout droug-daoulagad, ha, re alies, da veza
» dall!

» Ma padfe pell an dôken, e ve gwelloc'h mont da gaout
» ar medisin, rak danjeruz eo rei louzeier, hep gouzout pe
» e reont vad pe zroug, dreist holl d'eur c'hrouadur
» yaouank.

» N'em eus ket a ezomm da lavaret e ranker beza war
» evez, pa stager da rei da zibri d'unan bihan; diouall da
» lakaat etre e zaouarn tammou kig, avalou, kouignou
» gouest d'e vouga pe d'e zamma.

(Da heuilh.)

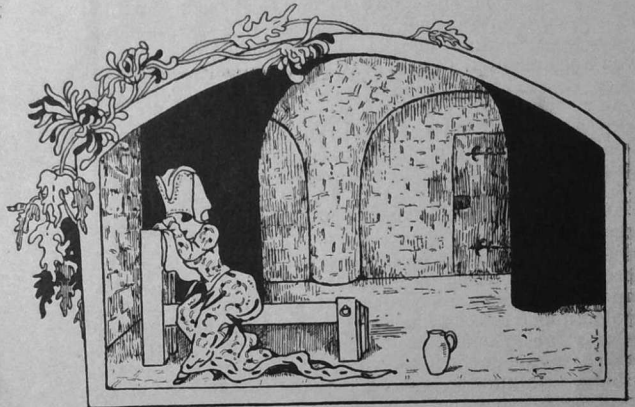
TINTIN ANNA.

(Ar pez am eus laket etre « » a zo troet diwar leoriou
an Itr. A. Geranflec'h-Kerneze.)

N'eus ket gwelloc'h c'hoarierien e Breiz eget
c'hoarierien Bignan stummet gant an O. Bayon!
Deuit d'o gwelet d'ar BLEUN-BRUG.

BUHEZ JENOVEFA A VRABAN

skrivet gant GLAODA 'R PRAT, ha skeudennet gant an Dime-
zell O. DE VILLERS, loreet he labour gant Skol-veur
Ijinou-kaer Roazon.

IV

Jenovefa en toull tenval

DUK BREIZ :

Ya, mac'h antre fete ar Vretoned e kêr,
A-benn diw heur goude e vo fin d'an afer
Grit sin eta, Sifroa, da skei ar c'henta tenn
Hag e vimp er stourmad raktal breman souden.

SIFROA :

Ret vo kas da Vartel dioc'htu eur mesaer;
Eus ho kostez, duk Breiz, pourchast mont e kêr.

UD ar c'harter a rea « Tour ar bec'herien »
eus al lec'h m'oa tôlet ennan ar brinsez.
Jenovefa a skrije gant heuz bep tro ma
tremene dre eno. Ha setu hi he-unan klozet
ehars dre urz ar bourreo Golo. Eur bez n'eo na yennoc'h
na tenvalloc'h eget n'ez oa an toull-ze. Kel leiz ez oa ar
mogeriou livet e du ma tivere an dour diouto; morse,
morse berad sklerijenn nag heol na loar ne ziskenne
eno. Eur prenestrig stris hepken ha stanket gant bar-
rennou houarn teo a rea d'ar brinsez kêz kaout heu-

zusoc'h c'hoaz he doare. Ne zave koulz lavaret tamm diwar he dornad kolo. N'he doa ken magadurez nemet eur podad dour hag eun dorz vara heiz trempet gant he daerou.

Goude beza gouelet, pell hag hir, da zizamma he c'halon, Jenovefa a zavas he ene war-zu an nenvou hag a lavaras :

— « Va Doue, eus kalon an douar el léc'h oun tólet ez-veo eo e kasan d'eoc'h va fedenn. Den war an douar ne wel va foaniou, den ne glev va c'hlemmou, va hirvoudou ankeniet. C'houi avat, Otrou a wel pep tra, rak a-ze emaoe'h em c'hichen, e-kreiz an devalijenn a zo ouz va sebelia. Va zad ha va mamm garet a zo pell diouzin ha n'ouzont ket e pe stad reuzeudik eman o merc'h. Pell diouzin eman ive va fried ker hag hini ebet eus va mignoned na c'hell dont war va zikour. C'houi hepken, va Doue, a c'hell digeri d'in doriou va frizon. O ! deuit davedon ! Ho pezet truez ouzin ! N'am dilezit ket em zrubuilhou. »

Jenovefa a jomas pell bras goude hep gellout gouela, beuzet ma 'z oa en he glac'har. « Nag eürus eo, emezi, an den paoura a zo o ruza war groc'hen an douar ! E galon a drid o welet kaerder holz an nenv, ar mêziou, ar glazur, ar bokedou. Ma vijen bet eur vesaerez loened eléc'h beza eur brinsez, na bravoc'h e vije va doare ! Siouaz ! lammet o deus pep tra diganen ! N'em eus mui netra em hano : an heol zoken a zo kuzet ouzin. Ha koulskoudé, va Doue ! petra lavaran ? N'emaoc'h-hu ket e pep léc'h ? » Hag hi da ober adarre eur pennad gouela. « D'eoc'h oun bepret, Otrou Doue ! hag hiviziken c'houi a vezo pep tra evidon. Kerkent ha ma sav va spered war-zu ennoc'h trubuilhou va c'halon a bella diouzin, ha neuze e kouez warnon evel eur gliz fresk endra ma tiruilh adarre eus va daoulagad an daerou-ze hag a zeblant dont eus eur feunteun ét da hesk o ouela war gement a hoaniou a hep seurt. »

Dont a reas sonj d'ez eus komzou an eskob pa edo o kimiadi diouz he zud. « An dra-ze, den santel, emezi oc'h ober eur zell-tro war mogeriou he zoull tenval, an dra-ze eo eta an eürusded a lavarec'h a vije va lod ? D'an toull tenval-man eo e kase an hent goloet a vleuniou !... Ha koulskoude, va Doue ! pa ho peus lezet ober, e rankan kredi ez eo kement-se hervez va zilvidigez. Ar c'hroajou evel ar bokedou a deu deomp eus ho torn madelezus. Grasou kaer ha talvoudus int. Ha setu penós e kuzit a-wechou frouez c'hoek dindan eur golo c'houero. Gant nerz-kalon eta e tigemerin eus ho perz ar poaniou a ra va merzerenti hag a rann va c'halon. Ne welin hiviziken nemedoc'h ha dreizoc'h ; ne glemmin morse abalamour da grisder va bourrevien. C'houi

a fell d'eoc'h, va Doue ? Setu aman ho servicherez ! Grit ac'hanon ar pez a blijo ganeoc'h. Den ne c'hell noazout d'in ma n'hen lezit d'am skei. »

Pebez pedenn gaer ! Ar zent hepken a c'hell pedi en doare-ze.

Goude ar bedenn-ze Jenovefa en em gavas dizamet ; eur vouez hennak a lavare d'ez : « Bez habask, Jenovefa ! Kalz poaniou az pezo c'hoaz da ziwaska. Hogen, Doue a oar betek pegeit mont, sec'ha a rai da zaelou pa vezo deuet ar poent. Dirak an dud, n'out breman nemet eur bec'herez vras ; eun dervez a deuo hag e vezo anavezet splann dirak an holl ez out divlamm kaer eus kement a damaller d'it. »

Jenovefa a voe ker skoet gant kement-se ma c'h ankounac'haas he holl foaniou evid eur pennad hag hepdale end-eün e teuas ar c'houesked da gloza d'ez he malvennou.

Bretoned, digorit ho taoulagad !

IL Y A DES GENERATIONS QUI DECIDENT DE L'AVENIR D'UNE RACE ; LA NOTRE EST PEUT-ETRE DE CELLES-LA.

Eur c'hlenved spegus

(Pezig-c'hoari evit unan hepken)

(Ar c'hoarier a deu war leurenn ar c'hoarilec'h gant eun dremm inouet ha glac'haret ha goude m'en deus displevet-gen, diou pe deir gwech, en eur ober ardou, e lavar :)

Va zud keiz, me am eus paket eur c'hlenved... eur c'hlenved souezus... hag eur c'hlenved spegus!! Rak-se, diouallit mat hoc'h-unan!.. Ya! eur c'hlenved souezus... (dislevi-gen a ra). La! setu petra eo!... Abaoe pemzek-dez, kaer em eus, ne ran nemet dislevi-gen, dislevi-gen!! Ne ouezan mui petra da zonjal nemet marteze ez oun kastizet gand an Aotrou Doue, rak setu aman penaoz eo en em gavet an darvoud! (Dislevi-gen a ra)... Er zul all edon en oferenn-bred; va spered n'edo tamm ebet en iliz; va chapelad a oa ganen met e lec'h e lavaret ne raen nemet hunvreal ha dislevi-gen. Ma oan inouet... epad sarmon an Aotrou person e voen inouetoc'h c'hoaz!!... Epad ma trailhe d'eomp gant e vrezonég trefoet, n'oun dare petra, epad tost d'eun hanter eur, ne raen nemet dislevi-gen, dislevi-gen; (Dislevi-gen a ra) ken e voe dare d'in diaëla va diou javed!... Neuze e savas aoun ganen: « Setu aman avat eun abadenn, emoun-me; daoust hag an Aotrou Doue eo a vije deuet d'am c'hastiza evit beza bet re zievez, en holl, en oferenn! »

...(Dislevi-gen a ra)... Neuze ec'h en em lakis da gana ar Gredo, en dra c'hellen, o kredi e tremenje va c'hlenved... Met a greiz kana eur bomm latin va genou a jome digor bras ha va mouez a dreine war lerc'h hini ar re all! (Dislevi-gen a ra) : « N'eus ket da lavaret nann! emou-m, skoet, skoet oun!! O va Doue! pebez darvoud!!

Goude an oferenn-bred ec'h en em gavis gant va c'hama-lad Job an Tarz, hag o welet va genou atao digor o tislevi-gen e lavaras d'in: « Ac'hanta, paourkêz Fanch... petra a c'hoarvez ganez? C'hoant kousket e peus?... klanv out pe betra?... hag e kontis d'ezan va darvoud ha va anken (Dislevi-gen a ra adarre.)

« Alo! emezan, bez dinec'h! deus da gemer eur chopi-nad hag e vezi pare!! » Mont a ris; met setu a-greiz eva va banne (dislevi-gen a ra...)... e tigoras frank va genou hag e kouezas an evaj en toull kontrol ken e voe dare d'in beza mouget... hag eur c'hoarz, eur jolori, dre an ti, gant va ardou!...

Mont a ris neuze d'ar gêr, nec'hetoc'h eget biskoaz. En ti, e kavis va c'hoar oc'h aoza yod silet da lein: « Petra, emoun-me, yod silet da lein, da zul?!! »

Met, setu a-greiz ober va rebech, (dislevi-gen a ra) e tigoras va genou ker frank, ker frank, ma tiaeas net va javedou ha ma ne c'hellis mui serra va genou. Youc'hal, lammet, blejal a ris o skei war va javedou!... Met, van ebet; n'oan ket evit stanka va riboul!! Va c'hoar a c'hoarze, a c'hoarze... hag o veza gwelet peseurt darvoud a en em gave ganen e teuas d'ez eun zontj fentus, met dispar evit va farea.

Tapa a reas peg er vaz-yiod, hag o veza he zennet eus ar gaoter, tomm-bero, evel ma oa e oa, e sankas anezi d'in e kreiz va genou. Kement a boan am boe ma ris eur jachadenn vat ha ma c'hellis serra va beg-fourn!!... Oh! trubuilhou! trubuilhou!! Me a grede, diwar an taol-ze, e vijen pare mat, ker strafuilhet e oa bet va c'halon!! Met, nann, siouaz!! Prestik goude e welis adarre va faour kêz riboul o tigeri, o tigeri!! Genaouadennou sioul, genaouadennou trouzus, re hanter c'hraet ha re zigor frank!

(Dislevi-gen a ra): « Mat, emoun-me, d'eomp da gousket; eun tamm kousk aes a ray vad d'in marteze. »

Ha me d'al liorz hag en em deurel da gousket dindan eur wezenn-zero vras. Met ne c'hellis ket kousket da vad, da vihanan.

(Dislevi-gen a ra) ne ris nemet moredi ha, bep an amzer, e santen va genou o tigeri, o tigeri... (dislevi-gen a ra) ha setu, en eun taol-kont, e santis eun dra bennak tomm o koueza em genou hag eur vlaz fall spontus gantan!... ha me sevel da dufal, da dufal!! hag e welis petra? eur voualc'h, a-zioc'h va fenn, o suta, sounn he lost ganti... o tiskouez d'in e pe seurt fourn e oa poazet ar gouignenn edon o paouez tanva!!...

« Oh trubuilh war drubuilh!... An dra-man n'eo ket eur vuhez eo! (dislevi-gen a ra). Nann n'eo ket eur vuhez eo!! ah! aô aô! (dislevi-gen a ra o trei e gain d'an dud hag o sevel d'an nec'h e ziouvec'h) »

Ha setu deut em spered mont da gaout ar medesin: « Rag an dra-man, emoun-me, a c'hell beza eur c'hlenved hag ouz ar c'hlenved-man evel ouz ar c'hlenvejou all ez eus eul louzou ivez marteze! »

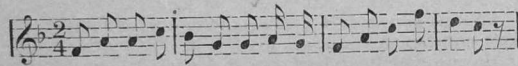
E gwirionez, ne fazien ket; ar medesin a lavaras d'in, krak ha berr: « Evidoc'h, va den mat, c'houi a vezo pare dioc'htu, mar gellit c'hoarzin... la! met c'hoarzin, avat, a rankit a-greiz ho kalon! »

Hag abaoe, va zud keiz, emou o klask an dro da c'hoarzin!... ha kaer am eus her c'hask, n'her c'havan ket... Netra ne c'hell va lakaat da c'hoarzin, na marvailhou, na troiou kamm, na farwellerez!... Gwelit kentoc'h; edon dimec'her diveza e foar Landi hag e welis e oa eur c'hoarz hag eur jolori e plas ar zaout ha me redet, o sonjal, dre ma z aen: « En taol-man, marteze e c'hellin c'hoarzin! » Bah! boud! ne c'hoarzi-tamm. Ha koulskoude lec'h a oa da ober: eur genaouek yaouank, eus kostez ar Fouilhez en

doa prenet eur vioc'h, ha war zigarez ma n'he doa nemed eur renkennad zent ne felle ket d'ezan nag he faea nag he c'has gantan!

...Oh! trubuilh war drubuilh! Peur 'ta e c'hellin me serra va genou?! (*Dislevi-gen a ra diou pe deir gwech gant ardou ; chom a ra da zellet ouz an dud a bep tu ha diroll a ra da c'hoarzin.*) Ha! Ha! Ha!... emañ pare!! emañ pare!! lavaret em boa d'eoc'h e oa spegus va c'hlenved ha setu eman paket gant eur c'halz ac'hanoc'h rak gwelet a ran aman Katellig o tislevi-gen... a-hont Marivonig hag he zintin Soaz!... Aman dirazon eun nebeud pôtreud ivez... hag ahont a-drenv, va c'hamalad Job an Tarz e-unan, digor braz e c'henou gantan!...

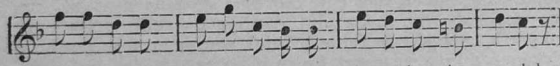
Ha! Ha! Ha! emañ pare ha breman evit ho trugarekaat ne c'hellan ket ho kuitaat hep lezel ganeoc'h eur bomm-kan war don an Aotrou La Palisse.

Va zud keiz, se-tu pe-noz E vez pa-ket ar c'hlen-ve-jou

Ha dreist holl ar c'hlenven koz Rad'comp di-ge-ri hor ge-nou.

Rak ze-ta en O-fe-ren, li-vi-rit mat ho cha-pe-led.

En aoun ne deu-fec'h sou-den da-da-pa-i-vez va c'hlenved.

II

Ouspenn ma 'z eo dizoare
Digeri ker bras ar genou,
Ez eus c'hoaz riskl ne vefe
Dizaelet net ho chavedou.
An darvoud-ze, ma tigouez,
Ho lakaio da strafilha
Ha ne gavoc'h ket bemdez
Eur vaz yod vit ho parea.

III

Ha breman m'ho peus paket
Ar c'hlenved-ze aman diouzin
Va c'hredit, ne gafoc'h ket
Ar pare nemed o c'hoarzin ;
C'hoarzit 'ta n'eus forz penaoz
Ha pa ve gant marc'hodennou,
A-hent-all na deiz na noz
Ne c'helloc'h serra ho kenou.

PER-LAURANZ.

Prezegennou helavar ha leun a genteliou talvoudek, setu petra glevoc'h, d'ar merc'her, e BLEUN-BRUG, Kemper.

KELEIER AR MIZ

PARDON BRAS SANTEZ-ANNA-WENED

Muioc'h eget biskoaz, kement Breizad a yelo da bardona da Zantez-Anna-Wened a ouezo ez a da welet Mamm e Vro, Mamm Breiz, ha penôs, e tu-hont d'e vennad e-unan, a zell outan pe ouz e diegez, en deus eun all da c'houlenn, ma vo adsavet hon Bro, n'eo ket hepken dre ar Feiz, met dre ar Feiz hag ar Yez a-unan. Mont da Zantez-Anna, koulz ha mont da Zant-Erwan, a vo hiviziken, mont da bardonan evit Breiz. Nemet ha dislavaret, a rafe an dlead en deus dre e wad hag e hano, pep breizad o vont da Zantez Anna pe da Zant Erwan, a bedo evit Breiz.

Deiz pardon bras ar 26 a viz gouere lidet dirak seiz eskob hag 50.000 a dud, e c'haller lavaret eo bet 'n em gavet e Keranna, Breiz a-bez ouz treid Santez-Anna. Eun töl-lagad dispar e oa gwelet kement a wiskamanchoù dis-henvel gwiskamanchoù koz ar Vro, douget gant gwir Vretoned, tud deut di diwar o labour, n'eo ket bourc'hizien e oant na rederien bro! — eus an argoad hag an arvor, azaleg an Aber-Ac'h betek Guerand azazlek Sant-Malo, betek Beg-ar-Raz. Ar feiz a ra c'hoaz d'ar Vretoned dihuna! Ar feiz a zihuno ar yez!

E Santez-Anna, koulskoude, an tu breizad n'en em gasvas ket a-skouer gant an tu kristen, evel m'oa dleet d'ezo beza, dreist holl, da zeiz pardon Mamm ar Vretoned. Siouaz re a zisparti a zo c'hoaz etre ar Vretoned; red eo ober diouz an eil hag egile, ken na vo deut ar sperejou muioc'h d'en em unani... hag ar yezou!

Prezegenn ar gousperou kenta hag hini an oferenn-bred, koulz hag ar c'hantikou a voe kanet epad ar prosesionou kaer a voe graet warlerc'h an daou ofis-ze, a voe holl e galleg; diouz an noz, evelato, e prosesion ar goulou, ar brezoneg a voe laketaet war an hevelep renk gant ar galleg; ar c'hantikou brezonek a dregernas da rei da c'houzout da Zantez Anna e oa war zao an dud a vor hag al labourerien douar, breudeur Nikolazig. Perak ne lennjomp ket a-zioc'h ar feunteun gwir gomzou Santez Anna? E brezoneg koulskoude eo e komzas ouz he c'hannad, Nikolazig, pa lavaras d'ezan: *Me eo Anna, Mamm Mari!*

Dleet eo d'ar veleien, e pep pardon bras a Vreiz, ha dreist-holl e Santez Anna hag e Sant Erwan, komz d'ar Vretoned, p'eo gwir emaint eno er gêr, e Yez ar gêr!

Eur perc'hirin koz.

KENTEL AN ALZAS HAG AL LORREN

Lec'h Politik a zo...

Unan eus katoliked an Alzas, o chom e Vic-sur-Seille, a skrive, nevez-so, kement-man:

« Oui, on est inquiet à Strasbourg et à Metz, et les inquiétudes que l'on y éprouve sont malheureusement trop justifiées.

» Il y a tout d'abord la question religieuse. Nous ne voulons à aucun prix des saletés boches et luthériennes, communément appelées lois laïques. Nous n'aurons pas, si l'on cherche à nous les imposer, la malencontreuse résignation de ces catholiques des autres provinces qui, sous le sinistre petit père Combes et pour la plus grande joie de l'Allemagne dont ces lois faisaient admirablement l'affaire, se laissèrent écraser par une minorité de sectaires et de mauvais Français. »

War ze, eur skrivagner eus hon bro a lavare:

« La guerre de religion portée en Alsace-Lorraine peut y amener une désaffection de la France, une propagande plébiscitaire pouvant aboutir à l'autonomie de l'Alsace-Lorraine. »

Petra da zonjal eus an diou gomz-ze? Evidon-me a gred start ar stourmadeg ne bado ket en Alzas; houman ne harzo ket hirio, warc'hoaz ha bepred, ouz youl fall gouarnamant Frans, mar ne harp ket he frankiziu kristen war ar frankiz politik.

Lavaret e vo seurt a vo karet; eun dra asur eo, koulskoude, penôs an eil doare beva politik ne daly ket egile da zikour miret ar spered kristen; eun dra asur eo ivez penôs, anez eun tamm frankiz politik, n'eus ket a nerz awalc'h en den da lakat da vleunia e vuhez kristen; evel, anez eun tamm peadra, an den n'hell ket ren da vat, ar vuhez den; kas klask an tu da vaga e gorf, n'en deus ket a amzer da vaga e spered.

Dre frankiz politik ez eo red entent an Tiegez, ar Vicher, ar Vro, diliamm, dichadennet, gouest da greski, hervez al lezennou o deus bet a-berz an natur, a-berz-Doue, hep ma teufe ar C'houarnamant da noazout tamm outo. War eur seurt diazez, ar relijion a dôl frouez kaer 'vel eur blantenn laket e douar yac'h ha temzet mat.

An Alzas hag al Lorrên o deus bet miret gwell egedomp o frankiz politik. Setu perak ar rebech merket e lizer Katolik an Alzas ne zere ket ouzomp, rak aman, e Breiz, hon doa kollet hon difennou politik pell, arôk m'hon doa kollet hon frankiziu kristen.

An Alzas a zo bet chomet beo he spered; evel bro, hi zo

bet ar voger he deus miret ar feiz, evel ma lavare ar Pab santel Pi IX: « Gardez votre langue... vos traditions; elles sont le mur qui garde votre foi... »

Hogen, en Alzas, diouz ma seblant, an tu politik a zo tavet mik warnan er mare-man. E lizer an O. Ruch, eskob Strasbourg, eul lizer hag a zo ennan kement a sklerijenn hag a nerz, n'eus komzet nemet eus ar c'hredennou kristen. Al laiked katolik a dav ivez war an tu politik. Gouzout a reont, koulskoude, penôs al lezenn-ze a argaso, gant an hevelep kasoni, yez an Alzas ha feiz an Alzas...

Ya, her gouzout a reont. Ezomm ebet evidomp da vezan nec'het. Alzasiz ne zispartiont ket an eil diouz egile, feiz ha yez; nemet e pléont, beb eil tro, gant an eil hag egile; o feadra a zifennont, dre ma vez klasket diframma diganto an tamm-man pe an tamm-hont: d'ec'h o yez, o giziu; hirio o feiz.

Warc'hoaz, marteze ni welo anezo o 'n em unani da c'houlenn ma vo anavezet, e doare pe zoare, o frankiz politik gant gouarnamant Bro-C'hall.

Mar gall koac'ha, dirak ar politik alzasek, politik ar c'hostezennou politik, an dra-ze en em gavo. Ha gwell a ze, rak da zibab a zo etre daou: pe an Alzas a deuo henvel ouzomp, hervez c'hoant ar c'houarnamant, pe ni a deuo henvel outo, hag eno vo ar vilvidigez evid an holl.

D. N. D.

BODADEG RAOZON

(28 gouere — 2 eost 1924)

Bep bloaz, abaoe eun nebeut amzer, ar re a zo e penn an oberou katolik e Frans, a gustum en em voda epad eur zizun en eur gear vras bennak evit komz etrezo diarbenn an doare d'en em gemeret evit lakat an traou da vont war wellaat er vro. An dud wizieka eus Frans a deu evelse da zisplega d'o c'henvroiz ar pezh a zonzont war an dra-man pe an dra-hont, d'ober skol d'ar re all, da rei kenteliou, kuzuliou talvoudus meurbet, ha kalz vad a vez hadet evelse dre ar vro, rak ar wirionez a vez displeget, ar gaou hag ar falsentez a vez gret brezel d'ezo.

An dud a deu d'ar vodadeg a zo ive tud desket, tud vat, tud fur ne glaskont nemet eun dra: ober c'hoaz muio'h a vad d'o c'henvroiz.

Ma karfe an deputeed, ha dreist-holl ar re a gleiz, dont ive da zelaou ar c'henteliou a vez roet, e c'hellfent gounit furnez ha deskadurez wirion. An deputeed katolik a deu, met ar re all a dlefe dont ive, hag e welfent n'eo ket dre ar freuz hag an trouz e vez adsavet eur vro, met dre al labour hag an urz vat.

Brema daou vloaz, ar vodadeg a oa e Strasbourg, warlene e Grenobl, hag er bloaz-man edo e Raozon.

E Raozon ez eus bet komzet diwarbenn an douar, al labourerez, al labourerien.

Ne c'hellimp ket rei aman eun diverra zoken eus kement a zo bet lavaret e Raozon, met kinnig a raimp d'hon lennerien, bep an amzer, eul lodennig eus an traou talvoudusa.

Kentel an aotrou Duthoit, eus skol-veur gatolik Lille

« En eul lodenn eus an Europ, an douar a zo c'hoaz etre daouarn eun nebeut tud pinvidik, ha n'eus ket kalz a gouerien hag a vefe d'ezo an douar a labouront. A nebeudou hepken e teu an dud diwar ar meaz da bre-na an douar, da veza en o leve.

E Frans, pell zo, eman an traou dishenvel. An douar a zo d'ar gouerien, da vihana eul lodenn vras eus an douar, ha bemdez e weler eur c'houer bennak o prenâ douar. Dizale e vo an douar d'an dud diwar ar meaz, ha d'ezo hepken, koulz lavaret. Hag ez eus pinvidigez war ar meaz, ar re a labour a zastum arc'hant, ha ne vank netra d'ezo.

Ha goulskoude e welomp oc'h en em skigna war ar meaz eur c'hlenved, eur gwall glenved : an dud a zo evel inouet war ar meaz, hag a grog enno ar c'hoant da vont da veva er c'heriou. Bep bloaz e teu da vihanat niver an dud war ar meaz, ha niver ar re a zo er c'heriou a gresk ato. Ha goulskoude er c'heriou ez eus muioc'h o vervel eget o c'henel. Perak e kreskont evelato ? O veza ma teu enno an dud diwar ar meaz.

Ha douar Frans n'eo ket labouret mat, ne rô ket ar pezh a c'hellfe rei. Eun douar pinvidik evel douar Frans a c'hellfe maga diou wech muioc'h a dud.

E meur a lec'h eo lezet an douar da rei peuri, e vez laket er parkeler saout hag ejenned, ha pa vezont lart, e vezont gwerzet. N'ez eus mui nag ed na traou all, n'eus ket a dud da labourat, hag e meur a zepartamant ez eus hirio an hanter nebeutoc'h a dud eget breman 'zeus tri ugent vloaz.

Petra zo penn-abeg eus kement-se ? N'e ket an douar eo. An douar a gendalc'h da rei eost mat pa vez labouret. An dud eo ne fell ket d'ezo mui labourat an douar. El lec'h ma z'eus bugale en tiez, evel er Finister, en Alzas, ez a mat an traou, hag ar vro a zo pinvidik, met en departamanchoù all, eur c'halz anezo da vihana, el lec'h n'ez eus ket a vugale awalc'h, e weler peziou bras a zouar dilezet, hag ar vro o paourât.

Rak-se, ra vo familhou gant kalz a vugale, ha ra garint an douar.

Ezomm a zo tud war an henchou houarn, en uzinou bras, en tiez kemm-werz, skler eo. Met, ma z'eus re anezo, petra en em gavo ? Ma z'eus re a uzinou, penos e c'hellint gwerza o marc'hadourez ? Ha ma na werzont ket o marc'hadourez, penos e c'hellint paea o zud ? Ha penos e vo boued da zebri, ma vez dilezet an douar ?

Aes eo gwelet, ma z'eus re a dud er c'heriou ha re nebeut war ar meaz, eo direnket an traou, e vo diezamant o veva. Tud ar c'heriou a glasko gwerza marc'hadourez d'an dud diwar ar meaz, met ma z'eus re nebeut eus ar re-man, e chomo o marc'hadourez gant tud ar c'heriou.

Ya, red eo staga an dud ouz an douar. Hag evit-se, al lezennou a dlefe harpa ha sikour ar familhou o deus kalz a vugale.

Talvoudus e ve ive sevel tiez bihan ha rei eul liorz d'an dervezerien war ar meaz. (Er Finister eo bet komprenet ar wirionez-ze gwechall. Ar penn-ti, gant eur park pe zaou, a roe tro d'an dervezerien da veva eürus.)

Awechou e teu eur vro da veza re leun. Kement-se a weler er Finister. E meur a lec'h ne gaver mui a zouar da labourat, ken stank eo an dud. Neuze ra vo kaset familhou a-bez d'al lec'h ma z'eus douar. N'e ket a hiniennou e tle an dud mont d'eun departamant all, met a vandennou, ha ma c'heller boda ar familhou er broiou all, o lakat en er gichen, e vo gret eun dra dalvoudus, rak ma c'hellint eno beva evel en o bro genta, dalc'her d'o gizioù, d'o yez, d'o c'hredennou.

Rak eun dra skler eo, hag anavezet mat gant kement hini en deus daoulagad da zellet : el lec'h ma chom start ar feiz hag enoret ar relijion, eno e karer al labour, e karer an douar, ez eus bugale en tiez, tud da labourat. El lec'h ma vez dilezet ar relijion, eno an dud a dro o daoulagad war ar c'heriou : « Eno, emezo, e vezimp eürus ; eno ez eus plijadureziou a bep seurd, sinema ha traou all. Eno e chomo gwenn hon daouarn, ne vo ket ken tenn-al labour, hag e vezimp gwelloc'h paet. »

Abalamour da-ze, kaout doujans evit ar relijion a zo labourat evit mad ar vro. Hag e lec'h ober brezel d'ar relijion, ar re a zo e penn eur vro a dle lezel an dud da garet ha da zervicha Doue, da zevel o bugale e doujans Doue. Endro d'an iliz parrez e vo kavet ato tud a garo ar peoc'h, al labour, hag hevelep tud eo a ra nerz ar vro.

Al labourer.

.....

Perag e Breiz eur vro diouyezek, n'hon defe ket ivez a dimbchou diou-yezek ?

Pourquoi pas un timbre bilingue dans la Bretagne bilingue ?

AR PEZ 'ZO BET ANKOUNAC'HAET E RAOZON

E « Semaine Sociale » Roazon, ez eus bet komzet eus an amzer drubuilhus a zo breman, n'eo ket hepken evit al labourer, met evit al labour-douar. Al labourer en em denn; poan en deus, met e boan a zo talvoudusoc'h eget n'eo bet biskoaz. Al labourer hag a oa paour arôk ar brezel gant c'houec'h, seiz, eiz, nao a vugale, hag ouspenn, da zével, a zo hirio pinvidik, rak, hep gouzout d'ezan, en devoa etre e zaouarn, breman 'z eus dek vloaz, pa oa e vugale o font, o kreski, brasa pinvidigez a zo hirio e nep lec'h, tud.

Ar pezh a zo diouer anezan war ar mêz, koulz hag e kêr, en deiz a hirio, eo an den. Gwell a ze d'an neb en deus tud, rak madou an douar a zo d'ezan, mar kar labourat. Ha setu dre ma zo bet a-viskoaz, hag e vo, helibini etre an dud, o klask gouzout piou en dô madou, e sav helibini hirio o klask gouzout piou en devo tud. Ac'hano, an drubuilh a zo war ar mêz, rak kêr, gant he gôprou bras, he labouriou skanv, he dervez eiz eur, he blijaduriou, a douel ar goueriaded hag a jach anezo daveti, abaoe ar brezel, eus a bep korn ar vro. Ha seul-vui ma tec'h an dud diwar ar mêz pe, da vihana, diwar al labour-douar, seul-vui e teu tennoc'h buhez ar c'houer, ec'h astenn e zevez labour hag e verra e ziskwiz ha c'hoaz en devez, koulz a vez, poan o tapout. Ha ne gleven ket gant eun amezeg penôs en doa grêt, er zizun dremenet, eun devez a naontek eur, savet ma oa da beder eur da vont d'ar park ha distro da 11 eur noz ? E kerz an eost, an devez 14, 15 eur n'eo ket sellet evel eur gwall dervez, nemet e skoaz devez ar micherour e vefe. Ah! pa deu ar pôtr yaouank da dôl e lagad war stad heman ha hen-hont, paet eur skoed an eur, hag ouspenn, 'vit eiz eurvez labour skanv, amzer d'ezan c'hoaz da c'hounit gozik eun eil devez, penôs ne deufe ket da gaout dister, kalet, enous, labour ar mêziou ?

Netra ne zalc'h anezan stag da vat ouz e barkou, — nemet ha peadra, benviou, loened, tud en devez endro d'ezan, — ha pep tra a denn d'hen distaga diouto.

E « Semaine Sociale » Roazon, ez eus bet sellet piz evelse pe abeg o doa ar goueriaded da zilezel labour ar mêziou ha petra d'ober d'o miret en o c'hêr.

Da genta, niver an dud a rankfe kreski, p'eo gwir eo digarez d'al labourerien-douar da vont da labourerien uzinou, ar re-man o veza ivez didud.

Met n'eo ket awalc'h; koulz 'zo bet hag e oa niverusoc'h an dud eget breman hag e tennent koulskoude, warzu ar c'hêriou. An digarez vras o deus an dud da gwtât ar mêziou, eo ma n'int ket stag ouz o micher, ouz o bro, ha dindan an digarez-ze 'zo c'hoaz eun all

dounoc'h: an dud — ar re yaouank, dreist-holl, — ne glaskont ken nemet tec'het araog ar boan-gorf ha tanva ar muian ma c'hellint a blijaduriou. Ouz ar c'hlenved-man 'zo eul louzaouenn anavezet mat: ar relijion; ouz egile, 'zo eul louzaouenn all, ar garantez-vro.

*
**

Ne gredan ket e vefe bet rannet ger ebet e Roazon diwarbenn ar garantez en deus pep Breton da gaout evit e vro Breiz. Koulskoude, eno eman gwrienienn ar garantez a stago anezo ivez ouz o douar, ouz o micher, ouz o ziegez. Breiz he deus tud, met ne garont ket chom ganti; perak? dre ma n'hen anavezont ket.

E kantved ar sklerijenn emaoamp, war a leverer, ha biskoaz n'eo bet dalloc'h an dud eget ne 'z int breman. N'eus ket fentusoc'h ger eget an hini a glever, awechou, tud a zo o lavaret: « Oh! emezint, spered an dud a ya war greski! » Ar pezh a zo neuze ta eo n'ouzont ket ober implij anezan!... Lavaret zo bet a-viskoaz, ha gwir eo: « An den, ar pezh a glask dre natur eo an evurusted. » Neuze eta en deus kollet an den e hent o klask anezi!

An evurusted n'eman nep lec'h nemet o chom en e stern. Diou stern a zo: eur stern vihan, hag eo hini ar gêr; eur stern vras hag eo hini ar vro. Mar en em gavit diès en ho stern, bezit sur n'eo ket ar stern a zo kirièk, c'houi an hini eo. N'eo ket hi a dle en em ober diouzoc'h, c'houi a renk en em ober diouti. N'ouzoc'h netra eus ar pezh eo kentan tra ho peus da zeski: talvoudegez ar gêr, ar vicher, ar vro. Bevan rit diouto, met hep zonzjal lakat ho spered ganto; an evurusted a zo en o serr, met evidoc'h c'houi, ne gavfer an evurusted nemet e tec'het kuit diouto! Eur fazi eo, hennez, hag a gas ar bed da goll, rak kentan droug a deu dioutan eo an **dizurz**. Hogen! 'barz an urz hepken eman ar peoc'h hag an evurusted.

*
**

Kentan ma tiskennomp da glask penôs lakat ar Breizad da chom en e roll, en em gavomp 'vel dirak eun toull hag a vir ouzomp da vont pelloc'h: ar Breizad ne oar ket e yez!... C'hanta, n'eus krog ebet warnan, d'hen henchan war an hent mat, ma ne oar ket e yez. Setu kentan tra en deus da zeski. Eun toull all c'hoaz goude hennez: ar Breizad ne oar ket piou eo.

Setu aman eun den hag en deus, dre glenved, kollet ar gomz ha kollet peb envor: red eo deski a-nevez d'ezan komz hadeski d'ezan piou eo, hano e diegez, e barrez, istor e vro, breman ha gwechall. Setu doare ar Breizad.

Ah! pa oar e yez, hag e istor, kerkent an traou a zo endro d'ezan, hag a oa maro breman souden, en em laka da vevan. Komz a reont outan hag hen a gomz outo; elec'h ne oa evitan gwechall nemet tenvalijenn, e tis-pak breman dirak e zaoulagad tolennoù kaer, skeudennou tener... An traou n'o deus ket chenchet stumm koulskoude; hen an hini a zo chenchet; krog eo d'en em ober diouz e stern.

Pebez burzud ha pebez levenez!... Ha c'hoant ho peus e kutuilhfen evidoc'h eun nebeut bleuniou diwanet e kalon eun tregeriad yaouank divroet hag a zo krog da **welet** e vro ha d'he c'harout adalek m'en deus desket lenn ha skrivan brezoneg ?

Digoret eo e zaoulagad war e di, dal m'en deus bet donêzon ar yez. Alies en devoa sellet outan arôk, met e zaoulagad, daoust ma oant digor, a oa evel pa ne weljent ket, o vezan ma ne oa ket diliammet e deod.

Hon 'zi a zo bihan
Ha kollet mesk ar gwez
Vel eun neiz melegan
En eun torkad kelvez.

Met meur a di lore'hus
Na goach ket, me zo sur,
Karantez ken padus
Na ken frank plijadur !

N'eus ket en hon zraouien
Henchou plen ha ledan ;
N'eomp ket da bourmen
Gant eur wetur dre dan ;

Met yeot hir ar prajou
A zo dous evel sei
Hag e harz ar c'hleuniou,
D'an hanv eo brao azei.

Hon zi a zo izel,
Vel eun ti a c'hiz koz,
Memez lojeiz hon gwel
War an deiz hag an noz.

Met ar paour a gavo
Eun dorz vara voul'chet
Hag ar baleer-bro
E blas 'n korn an oaled !

Alies, rôk an dez
Ni 'renk bezan savet
Ha meur a wech ivez
Hon c'horf a ve brevet ;

Met 'n hon fark e tiwan
Gwiniz stank ha lin glas...
Hon zi a zo bihan,
Bennoz Doue zo bras !

Ha pa vo deut an distro...
Mignon, pa vo deut an distro,
En hon bro,
Me c'h ey da vale dre an ed
Lec'h ma red
Ar c'had rous ;
Gant an trouz,
Niverus 'savo en dro d'in
Klujiri !
Kuzet drek eun torkad ozil,
Gant ma skrilh,
Me 'rey d'al luzed lammat,
Leun a stad ;
Hag eno
Me 'welo

Ar goulm o klask eur mezellour
War an dour...
Me 'c'h ey, dre an henchou tenval,
Da rimal ;
Ma tosta ar gannerez-noz,
D'he gortoz
Me 'chomo
Ha ma sko,
Me a dôlo d'ei he golvaz
'Fons ar waz...

Daoust hag **Evnig Penn-ar-c'hoad**, hag a zeskas, arôk ar brezel, lenn ha skrivan brezoneg, dre zikour **Breuriez ar Brezoneg**, en dije bet kavet an tu da skriva kemend all e galleg ?

Daoust ha barzez Kerne, ar ganerez flour, siouaz maro, **Koulmig Arvor**, ha n'he doa nemet deskamant skol he farrez, he dije skrivet e galleg ar c'hanaouennou o deus bet brudet he hano koulz e Gwened 'vel e Leon hag e Kerne ?

Daoust ha **Laouik**, — bet skoet ive er brezel, — hag en doa paouezet da vont d'ar skol da drizek vloaz, en dije savet e werziou, e varvailhou, ma n'en dije ket desket lenn ha skriva brezoneg ?

Ha nag a hini evelse ha, mar anavezjent o yez, e strinkfe kerkent diouz o c'hreiz eur vammenn a varzniez hag a gân ?

Ha petra ganjent-i, labourerien, martoloded, micherourien, nemet o buhez pemdeziek, o c'hêr, o micher, o bro ?

Ha setu, en doare-ze, na petra 'tal e feujent d'en em staga o-unan ha da lakat ar re all d'en em staga outo... Ha goude ? emezoc'h... C'hanta, setu, dre ar yez, dre ar brezoneg, kompouezet, evit eun darn, an traou war ar mêt ha, marteze, 'vit an darn vrasa.

E.-A. Moal.

PRIZIOU

Priziu an divinadennoù ha 100 priz ar C'hatekiz a vo kaset d'ar c'honideien er miz-man, dal ma vo peurvoulet al leoriou nevez emaoamp oc'h ober breman.

LEORIOU NEVEZ

E gwasked Roc'h Trevezel, gant Ivonig Picard, 8, boulevard Pasteur, Saint-Brieuc. — Prix : 3 fr.

An neb en deus gwelet eur wech an Oitrou Picart n'hell ket ken ankounac'haat an dremm breizad en deus penn-da-benn hag an neb hen anavez a anavez ennan eur Breizad a galon, a gar e wir vro !

Ouspenn, e oar lakat ar re all d'he c'harout.

Breizad ganet wardro ar menez Arre, Ivonig Picart harluet e Breiz-Uhel, en deus miret en e greiz naon ha sec'hed d'e vro c'hinidik; an dra-ze a zanter pa hen lenner, pa lenner **E menez Arre**, ha hirio e leor nevez, **E gwasked Roc'h Trevezel**.

Goude bezan tolet eur zell-tro war vro Gerne, e tis-tro war e giz da adwelet pep tra, a heb eil, ar runiou, ar bourkiou, ar steriou, ar bleuniou brug hag ar bleuniou lann... Disken a ra en tiegeziou da varvailhat; digas a ra da zonz eus ar c'hiziou koz, eus an darvoudou tremenel, eus kontadennoù hag istoriou kontet gwechall e tal an tan.

Lennet e vo gant mil blijadur leor nevez Ivonig Picard hag an holl Vretoned a gar derc'hel ar brezoneg en e blom a lavaro d'ezan mil trugarez !

Enseignement du breton par Meven Mordiern, prix : 1,50, aux bureaux de **Breiz Atao**, 21, rue de la Chalotais, Rennes, et chez M. Vallée, 23, rue Saint-Benoit, Saint-Brieuc.

Meven Mordiern n'est autre que le savant auteur des **Notennoù diwarbenn ar Gelted**; il s'est fait connaître depuis par de nombreux articles dans **Buhez Breiz** et **Breiz Atao**, qui ont frappé tant par la force et l'originalité des idées exprimées que par la richesse de leur documentation. La brochure actuelle est une mise au point des plus remarquables de ces articles. Elle s'impose comme un **programme de premier ordre** à l'attention de tous les Bretons soucieux de l'avenir de leur langue celtique.

Conseils de l'Académie bretonne, IIIe fascicule, prix : 2 francs, chez M. Vallée, 23, rue Saint-Benoit, Saint-Brieuc.

On se plaint de l'absence d'une grammaire complète du breton littéraire. Le nouveau fascicule comble en partie ce desideratum : c'est une sorte de commentaire très complet de « La Langue bretonne en 40 leçons ». Avec ce commentaire la méthode de M. Vallée forme un ensemble très suffisant pour l'enseignement secondaire. Une seconde partie de ce fascicule donne une liste des suffixes bretons indispensables pour l'intelligence et la formation des mots composés.

DIVINADEN ???

Perak an oll dud a zo bet o prena

E ti ALLAIN HORLOGERIE POPULAIRE
60, rue Jean-Macé BREST

(Gwechall ru ar Ramp etre ar ru Siam hag ar ru Vras)

hag **plas an Ed, e Lannilis**
a lavar eo guelloc'h marc'had en
teiz-man evit ar memez qualité ?

— Ablamour e kement ti a gom-
merz ez euz frejou hanvet « frais
généraux » hag a deu da greski priz
ar marc'hadourez hag an ti-man
o veza ma ne deuz ket kals euz a
frejouze a ziminu anezo c'hoas a
beb-hent evit profit ho hostizien.

*Eur c'hado brao a vez roet var
marc'had ar bisaouedou aour.*

— Tud an ti a gomz brezounek —
r. c. Brest 4102

OBJETS D'ART

R. Julien

25, rue de la Mairie — BREST
(Anciennement 48, r. de Siam) Tél. 1-60

Toutes les dernières nouveautés pour :

SOUVENIRS
CADEAUX DE FÊTES
et de MARIAGES

Nombreuses occasions en :

ORFÈVRERIE ARGENT
(vendues au poids)

BIJOUX et DIAMANTS

Expertises gratuites et achat de :

BIJOUX -:- ORFÈVRERIE

TABLEAUX -:- OBJETS ANCIENS

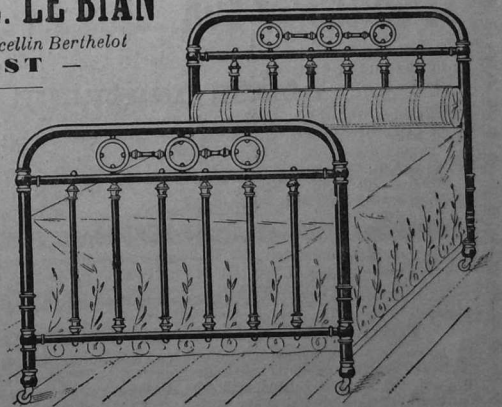
MAISON L. LE BIAN

39-41, place Marcellin Berthelot
— BREST —

La plus impor-
tante fabrique
de matelas, lits
et literie de la
région.

Production
journalière
43 matelas
33 lits.

MEUBLES
de
toutes sortes

GWELE DA ZAOU ZEN (gant matla, somier, 2 oriller) 560 lur.
1 penn-wele plunv

MACHINES = PETIT OUTILLAGE
= FOURNITURES GÉNÉRALES =
pour l'Industrie, l'Electricité, l'Automobile

ETIENNE CORRE

Bureaux et Magasins :

51 à 59, Rue de la Vierge — BREST

TÉLÉGRAMMES : ETIENNE CORRE - BREST = TÉLÉPHONE : 5.56 - 7.30
R. C. 4111

Fournisseur de l'Etat et de la Ville de Brest

DÉPOTS

L'Air Liquide (capital 15 millions)
Comptoir français de carbure
de calcium
Société RATEAU (capital 6 millions)
C^e Schneider-Moteurs

La « Canalisation électrique »
Accumulateurs Dinin
C^e d'applications mécaniques
Stock carburateurs de toutes
marques.

ON PARLE LE BRETON DANS LA MAISON

Toitures SPECK en « EVERITE »

composé de ciment et de fibres d'amiante, imperméable, isolant parfait de la chaleur et du froid.

= DURÉE INDÉFINIE =

Plaques ondulées, toutes longueurs, jusqu'à 3^m05, les plus épaisses et les plus fortes ondulations. Pose rapide et facile partout et par tous. Ne pas confondre avec les produits d'imitation.

Plus de 1.000 clients, dont Ponts et chaussées, Marine nationale, Poudrerie du Moulin-Blanc, usine des Produits chimiques, etc., servis en deux ans à leur entière satisfaction.

En vente aux Etablissements SPECK, 46, rue Jean Jaurès, Brest

(Ancienne rue de Paris — en face de la rue Victor-Hugo)

Agent général de l'« EVERITE » pour la Bretagne

Les Etablissements SPECK informent en outre qu'ils sont à la disposition des clients pour la fourniture de

TOUS MATÉRIAUX de CONSTRUCTION

Bois du Nord, briques mâchefer, chaux, ciment, tôles ondulées galvanisées, grandes largeurs, longueurs jusqu'à 3^m05. Carton bitumé garanti 10 ans. — Peintures toutes nuances, livrées en boîtes de 1 et 5 kilos, etc. Toute charpente menuiserie, portes, fenêtres, etc., à la demande, sur mesures.

CONSTRUCTIONS de MAISONS ECONOMIQUES

en maçonnerie et briques mâchefer aux plus bas prix.

Grands Magasins SIGRAND

= & Cie =

BREST - 19, rue de Siam et rue Louis Pasteur, 16 - BREST

(COINS DE LA RUE DE LA MAIRIE)

Téléphone 3-94

R. C. Seine 8704

Téléphone 3-94

TOUS VÊTEMENTS

Confectionnés et sur Mesure

POUR HOMMES, JEUNES GENS ET ENFANTS

Vêtements imperméables pour Messieurs et Dames

CHEMISERIE :-

-: BONNETERIE :-

-: CHAPELLERIE

Maison recommandée aux Familles catholiques

VÊTEMENTS ECCLÉSIASTIQUES

Envoi franco du Catalogue et d'Echantillons

En ti-man e komzer brezoneg

SI VOUS DÉSIREZ :

- 1° Avoir une consultation sur n'importe quelle affaire, —
 2° Vous défendre en justice, — 3° Recouvrer vos créances, —
 4° Acheter ou vendre des immeubles ou des fonds de commerce, — 5° Contracter une assurance maritime ou terrestre,
Adressez-vous en toute confiance à :

L'OFFICE GÉNÉRAL de BRETAGNE
BREST, 59, rue de Siam (En face la Préfecture Maritime)
 Contentieux — Avocat-Conseil — Téléph. : 0-91

YEC'HED AR VUGALE

Ar "SIROP FERET" a-enep an Doken

Graet gant louzaouennou hag a gaver er mor, ar sirop-man a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar sirop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vugale taget gant an doken, an trousklennou leaz, ar werbl, an doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu warlerc'h ar ruzel hag an dreo, etc...

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal: GRANDE PHARMACIE DU PROGRÈS, 2, rue de Paris, (au-dessus de l'Octroi), BREST. R. C. 232

Breiz Atao

(LA NATION BRETONNE)

Revue mensuelle bilingue
 du nationalisme breton

Organe de l'Union de la jeunesse bretonne.

Demahdez un numéro spécimen qui vous sera envoyé gratuitement

ABONNEMENTS :

Bretagne et France..... 3 fr.
 Autres pays..... 6 fr.

Bureaux : 11, Rue St Malo
RENNES

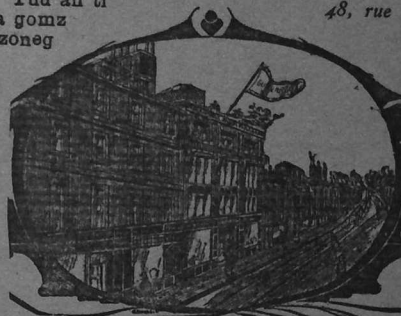
Chèques postaux: C-C. 25-29, Rennes

QUINCAILLERIE A. GUIAVARCH

Tud an ti
 a gomz
 brezoneg

48, rue Louis-Pasteur

BREST

Grand Choix
 de Fourneaux
 et
 d'Articles de ménage
**BUANDERIES
 ET MARMITES ANGLAISES**
 Outils agricoles
 et d'amateurs
 Outillage de Forge
 et pour
 toute profession

MAGASINS DE DÉTAIL
 et BUREAUX :

48, rue Louis-Pasteur
 5, rue Suffren

MAGASINS ANNEXES :

46, rue Louis-Pasteur
 2, 3, 4, 5, rue Suffren

ÉCLAIRAGE

Lanternes de Voitures
CHEMIN LINOLÉUM

Dépôt des Zincs de la VIEILLE MONTAGNE

MALLES - VALISES - CARPETTES

Construction en séries de la Merveilleuse petite BRABANT si connue

" L'EMIETTEUSE "

Véritablement la Reine des Charrues

E. BELBÉOC'E
 Ingénieur
 Fondeur-construc-teur
LANDERNEAU

Qualité unique BB, extra-résistante : 118, 132 et 145 kilogr.

EST I

Felz ha Breiz a zo dek gwenneg ar pezh
BREST, IMPRIMERIE DE LA PRESSE LIBÉRALE, 4, RUE DU CHATEAU

LE GÉRANT : FR. GEORGELIN.